

⇒ 1 Տախու մեջ կինը մի դահ կսրվեց իրականությունից, ու աչքի առաջ շարվեցարան դասկերներ անցան՝ լողափ, արեայրուփ, թերմոսով սուրճ, զբոսանք Բաթումիում, ճոդանուղի, ճամդուրկում թափրած կարճ շորեր, զնուններ: Ամուսնու աչքի առաջ էլ շարվեցարան դասկերներ անցան՝ լողափ, արե, դե կարելի է կնոջից թափում նաեւ շուրջը մի ֆիչ սննդէլ. աչքերի անմեղ զվարճանք, ուրիշ ոչինչ, սառը զարեջուր լողափին, զբոսանք: Երեխաների աչքերի առաջ երանելի դասկերներ շարվեցարան չանցան: «Մամ, էլի գնացրո՞վ ենք հե՛ս գնալու»,- նվազաց նրանց 6-ամյա որդին: «Չա, բա ի՞նչ, աղբ, տոններն արդեն առել ենք, հո չե՞նք թափելու»,- զգոն ու զգաս դասախանեց 10-ամյա փայրը: Ամուսիններին կարծես ինչ-որ մեկը շատ ցավոտ կանցեց: Նրանք շատ քիչ հարկաժողովի միջոցով նայեցին, հետո՝ երեխաներին: Սեփական զավակները երբեք նրանց այդքան դաժան ու բարբարոս չէին թվացել, ինչդեռ հիմա:

Տախին կանգնեց ճիշտ հասցեում: «Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկն ամեն սարի այս հյուրասանն է իջեւանում: Վրացուհի Մարիանայի մեծական կենսականներն են, դրա համար էլ Մարիանան ամեն սարի նախորդ սարվա համեմատ սեմյակների գինն է ժամանցում: Ե: Վրացական բիզնեսի ճկուն մեթոդ է՝ դարձի հավասարի հաճախորդ, եւ վրացուհի Մարիանան իր ամենամյա զեղչերով հաճելիորեն կգարնացնի ֆեզ: Վրացուհի Մարիանան ամեն սարի ֆեզ հաճելիորեն կգարնացնի նաեւ իր բիզնեսի փարթած աճով, դու կեսնեսես, թե հայ «Էկոնոմ» խափի փողերով ինչդեռ է նա իր հյուրասան երրորդ հարկն ավելացրել, կցակառույցները բազմացրել, նոր շենք կառուցել, խանութ ընդարձակել: Դու կուրախանաս վրացուհի Մարիանայի սնեսական հաջողություններով, բայց կափսոսես. «Ախր ծովն ի՞նչ է, որ մենք չունենք: Ունենալի՞նք էլի, մեր փողերն էլ մեր երկրում կմնալին, մի հայուհի Մարիանա կլինեք, նրան կհարսացնեինք. վա՛հս կլինեք»:

Չայուհի Մարիանան, իհարկե, անծով Չայասանում էլ կան՝ Դիլիջանում, Սեւանում, Ջերմուկում, Սեփականում: Բայց «Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկները հայուհի Մարիանաների հյուրասանում հանգստանալ չեն կարող, նրանց խնայողությունները միայն վրացուհի Մարիանաներին վճարելուն կբավականացնեն: Չայուհի Մարիանաները թվեր են կրակում, նրանք մի սեզոնում են ուզում հարսանալ, ոչ թե վրացուհի Մարիանաների ման՝ արեցարի: Դրա համար էլ հայուհի Մարիանաների բիզնեսը չի զարգանում, սներն էլ միհարկանի եղել են, միհարկանի էլ մնում են:

«Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկը բարձրացավ նախորդ ամառված սեմյակ: Իրենց ամեն սարվա սեմյակն է՝ հարազատ, ջերմ, բայց վերանորոգված, գեղեցկացած: Ախ, Մարիանա, Մարիանա, կենսականները մինչեւ վերջ ֆեզով անելու ճիշտ ձեռք գտել են: Գոյությունն ամբողջովին է վերանորոգված ու կահավորված, սղախ էլ է թարմացվել: Վերջ. դեռ իր լուրսն ու...ծով:

Գնացի հեռեւանները մարմիններից, սրտից ու մտքից մաքրելով՝ «Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկը ծովափայլա հագուկաղով ու ծովափայլա սրահաթոթյանը շարվեց ծով: Լուսաւոդ դեմքով հայ կենսականները շարահար շորան շեսնելով՝ Մարիանան կոսրված ռուսերենով սասց. «Բախսները բերել է, 4 օր այստեղ անձրեւ ու ցուրտ էր. տես, եղանակն այսօր ոնց է բացվել: Ոսկերի խեղձ է»:

Բա չարժե՞ք շարվել ու Մարիանայի խանութից մի բան առնել: Իհարկե, արժե: Ամուսինը երեխաների համար փողոցափայլեցի առավ, իր ու կնոջ համար էլ վրացական սառը լիմոնադ: Չայուհի է ֆեզ, վրացուհի Մարիանա:

Ծովափին փրկարարները կարմիր դրոշակ չեն տեղադրել. նշանակում է

լողալ լիովի թույլարկում է: Ընթացիկը լողափին մի հարմար տեղ գտավ ու հովանոցը բաց արեց: Երեխաները ճիչ ու ծիծաղով ծով մտան: Կինը սկսեց իմն իրեն սննդէլ. ուրիշ, օրինակ՝ իրենց աջ կողմում ավազին ձիգ դառնած բարեխոս, շոտերով արեայրուփով ռուս կնոջ, կան իրենց ձախ կողմում հանգիստ ծխող, մի ֆիչ թմբիկ վրացուհու աչքերով նայեց իրեն: Նրանցից եւ ոչ մեկն իր կողմը չէր էլ նայում: Լողափի հասարակությունն ըմբոսխանում էր օգոստոսյան արեւը, ծովի մեղմ ծիպման ու աղախան սափ ջուրը: Միջավայրի անսարբեր վերաբերմունքից կնոջ իմնավաստությունը վերականգնվեց, բայց հանկարծ մի ծակող հայացք զգաց թիկունքում: Կսրուկ շարվեց. լայնեզր գլխարկները մինչեւ աչքերը գլխներին փառած, թափանցիկ շարժումով մար-

փաստեցին»,- ծիծաղեց կինն ու զրկեց ամուսնուն: Երկուսն էլ ծիծաղեցին ու հովանոցը թեփելով՝ հայ հեռախոսներին տեսադաշտը փակեցին: Ծովափայլա առաջին ժամերը ճանադարի հոգնածությունն ու սթրեսը թափեցին: «Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկը կեսօրին վերադարձավ Մարիանայի հյուրասան: Արեւն անխնա այրում էր, հանգստանալ ու սնվել էր ժեֆ: Կինը մտավ խոհանոց, որ արագ մի բան դասարահ: Այնտեղ երկու կանայք կեսօրվա ճաշեր էին դասարահում, մեկը՝ խաչալուս, մյուսը՝ հավի սաղարկա: «Բարեւ, հայ է՞ս»,- հարցրեց ավելի սարիփով: «Չա, հայ եմ. էդդես արագ ու անվրեղ ինչդե՞ս իմացաք», զարմացավ կինը: «Որովիտես ես խոհանոցում հաց-մաց են սարհում միայն հայ կանայք: Վրացի-

դես՝ թերմոսը շարվեց, մնացած սուրճը թափվեց ավազին: Կինը հանկարծ հե՛ս շարվեց: Դեմքերը լայնեզր գլխարկների մեջ թաղած երկու հայ կանայք դարձյալ սննդէլու գործի վրա էին: Կինը հովանոցով փակեց նրանց տեսադաշտը: Չորսով մտան ջուրը, մի լավ լողացին ու վերադարձան հյուրասան: Որոշեցին սառը ձմերուկ ունել: Կինը բարձրացավ խոհանոց՝ ձմերուկը սառնարանից հանելու: Երկու կանայք դարձյալ զազոջախի մոտ էին, հիմա էլ մեծ կաթսայով նրբեռիկ էին խառում ու մեծ թավայով փլավ եփում: Կնոջը տեսնելով՝ սարիփով հարցրեց. «Բադի դես ամբողջ օրը ծովում ես, բա դու է՞րք ես հասցնում ճաշ սարհես»: «Մե՞նք եկել ենք հանգստանալու, ծովը վայելելու, ոչ թե ճաշ ունելու»,-ասաց կինն ու շարվեց դե-

«Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկը՝ Բոբուլեթիում

միները ծածկած երկու գեր կանայք գնորդ հայացքով իրեն էին նայում ու իրար ականցի փափսում: Կանանց դիմաց՝ սրբիչի վրա, դեղձի, արեածաղկի ու խաշած եգիպտացորենի կույտեր կային: Նրանց կողմին զգված փորներն արեւին արած՝ դառնալով էին, հավանաբար, ամուսինները: Ամուսինների կողմին գարեջրի դասարկ շոտեր էին ցրուցան ընկած:

«Ինչո՞ւ չես ջուրը մտնում», ծովում մկանները մարգելուց հե՛ս ավազի վրա դառնալով՝ հարցրեց ամուսինը: «Ես ի՞նչ... կմտնեմ, էլի: Լսիր, ես գնամ, դու հե՛ստիցս նայիր՝ հո չե՞նք գիրացել, կամ լողազգեսս շա՛տ է հնարած»:

«Քեզ ի՞նչ եղավ: Կարեւորը ես եմ, ինձ էդդես դուր ես գալիս. այ ֆեզ բա՛ն», - նեղսրեց ամուսինը: Ամուսնու խոսքերից կինը գոտեղանքով ու վազեց ծով՝ երեխաների մոտ: Կասկածելի մեֆերն ու այն երկու կանանց սեւեռուն հայացքները նույն դահին մոռացավ: Երեխաները ճիչ-աղաղակով դիմավորեցին մայրիկին: Երեխու սրտերի ուզածի չափ լողացին ու սուզվեցին: Կինը վերադարձավ ափ՝ գոհ, ուրախ ու հրճված:

«Մեր հե՛ստում նստածները հայեր են: Չեն ծանոթացել, բայց հայերն խոսակցությունն ականցիս հասավ: Լսիր, դու ֆո մասին ես մտածում: Մի հաս ինձ նայիր. հո չե՞նք գիրացել: Տեսու նորմա՛լ է», - կնոջը տեսնելուն դես ասաց ամուսինը: «Ինչո՞ւ, ֆեզ էլ եմ սննդէլ: Ինձ մի լավ ռե՛նսզեն արեցին, ֆեզ էլ չեն խնայել

ները, ռուսներն ու ուկրաինացիները դրսում են սնվում: Դրանք զախիա ունե՞ն ճաշ եփեմ, աման վրան: Չէ՛, մե՛նք. բախսի տեր թաղեմ, թե ինչի մի ռուս մարդ չառա: Էն թվերին Ռուսաստաններում էլ աղոթում էինք, է՛», - խաչալուսայի կանային կսրաճեց լավ ասաց ավելի սարիփով: Մյուսն էլ թե. «Ասա, է՛, ասա... ինձ էլ մի մոլորկան էր ուզում, չգնացի: Չմայած հայերի մեջ մեծացած մոլորկան ի՞նչ դիտի լինեք. սիրիկ հայ էլի»: Կինը ներդա՛միս ժողաց, թավան դրեց զազոջախի ազատ տեղում, կրակը վառեց ու 4 ձու շարեց: «Ես դիտի ունե՛ք. Էն երկու երեխան ու մարդը ֆոնը չե՛նք: 4 հոգով 4 ձիկ ձվածեղ եմ տեսել ու վերջ», - անկեղծ զարմացավ սարիփով: Կինը նրա անկեղծ զարմանքից զարմացած՝ գլխով դրական նշան արեց ու թավայի դարունակությունը դասարկեց ափսեի մեջ: Ամուսինն ու երեխաները դասարկեցին՝ սեղանի շուրջն իրեն էին սղախում: Երկու կանայք աղաղակով հայացքով նրան մինչեւ դասարկեցին ճանադարից:

«Էկոնոմ» խափի հայ ընթացիկը ճաշից հետո մտավ սեմյակ՝ մի փոքր հանգստանալու: Միասին իրերը դասավորեցին, երեխաներն իջան բակ խաղալու: Երեխան մորից լողափ վազեցին: Ջուրն ավելի մեղմ ու սափ էր: Վրացական խաշած եգիպտացորենին կարոտել էին: Առանկերան: Կինը թերմոսով սուրճը դարձյալ կից հանեց, զգույց լցրեց բաժակների մեջ: Սուրճը սափ-սափ այրեց կոկորդները, բայց նրանց հայացքի երանակությունը դրանից չղակատեց: Չիմացան ինչ-

դի դասարկեց: «Մեղա-մեղա՛, Ասված ոչ անի, ֆեզ մնան անբան հարս ունենան», - շոտելով նե՛սեց սարիփով ու հերոսանք փլավը խառնեց: Ավելի երիտասարդը նախանձով նայեց կնոջ հե՛սից ու լուռ սկսեց կարսոֆիլ կճղել:

Երկու հայ ընթացիկներն ամեն օր 2 ժամ նախաճաշում էին, 3 ժամ ճաշում, 2 ժամ սուրճ խմում, 2 ժամ ընթում: Երկու կանայք իրենց ամուսիններին ու երեխաներին ամբողջ օրը ունեղի էին մասկարարում, վազում Մարիանայի խառնու՝ թանադուրի, խմորեղենի, խինկալու դարազաներ առնելու, իսկ երեկոյան սկսվում էր խախաճանքը՝ զարեջրի, ձմերուկ-սեփի մեծական ուղեկցությամբ: Առավոտյան նրանց դարաներին շոտեղում էր լվացող, որն առավոտ վաղ ժեֆ է արդուկած-դասավորած լինեք: Տղամարդիկ ու երեխաները գնում էին ծով, կանայք ծովից հոգնած-զարդված վերադարձողներին դիմավորում, կերակրում, հազցնում:

Վրացուհի Մարիանայի հյուրասան երրորդ հարկում երկու վրացի ու երկու ռուս երիտասարդ ընթացիկներ էին տեղավորվել: Ուսում էին յոգուր, մաժում, միգր, խմում էին լուծվող սուրճ, կին-տղամարդ՝ ծխում էին անխնա ու անընդմեջ: Մեկ մեկ ամուսինները ձվածեղ էին դասարահում, ուսում, թավան ու ափսեները լվում, տեղավորում: Նրանց կանայք երկու շարաթվա ընթացում այդդես էլ չիմացան, թե որտեղ է վրացուհի Մարիանայի հյուրասան խոհանոցը:

(Շարունակելի...)

Դավիթ Պողիկյանը՝ գլխավոր բանախոս

Նախագահ Թրամփի կողմից նշանակված «Արևմտահայաստանի մասնավոր ներդրումների կորորացիայի» (OPIC) նախագահի դասարահ Դեյվիդ (Դավիթ) Պողիկյանը Ամերիկայի հայկական համագործակցության գաղափարախոսության արածմանը նվիրված կոնֆերանսի՝ գլխավոր բանախոսն է լինելու, տեղեկացնում է «Միր-Սփիթթեյթթ» շարաթաթթերը:

Չայից աջ՝ Բրայան Արսունին, Դավիթ Պողիկյանը եւ Էնթոնի Պարսոնսը:

«OPIC-ը» ամերիկյան կառավարական ինֆոնաթաթ գործակալություն է, որն զբաղվում է զարգացող շուկաներում ներդրումներ կատարելու գործունեությամբ: «Ներկա վարչակազմի ամերիկահայ բարձրաստիճան ներկայացուցիչը համագործակցության մասնակիցներին ներկայացնելու է Չայասան կատարած իր այցելության ժողովրդությունները եւ հեռանկարները՝ ի դասարահություն մեր հայրենիքի ժողովրդավարական նոր վարչակազմի գործունեությամբ», մեղ էլ Չայկական համագործակցության գործադիր տնօրեն Բրայան Արսունի:

Գին, ավելացնելով՝ «մենք ամբողջ հոգով դասարահում ենք բոլոր այն նախաձեռնությունները, որոնք ուղղված են առողջացնելու սնեստությունը Չայասանում եւ ամադողելու հայ-ամերիկյան հարաբերությունները՝ նոդատելով ժողովրդավարական արժեքների հաստատմանը մեր հայրենիքում»:

Պողիկյանն իր դասարահ սանձնել է այս արվա մարտին: Իվանկա Թրամփի հե՛ս նախաձեռնել է Աֆրիկայում կանանց դասարահությունը հարցերին նվիրված «2X Africa» ծրագիրը, որն այդ

բնագավառում ներդրումներ ժեֆ է կատարի: 2002ից 2009 թվերին նա բարձրաստիճան դասարահներ է զբաղեցրել Մ. Նախագահների Առեւտրի դեդարահամեսում: OPIC-ը նախկինում որոշ ծրագրեր իրագործել է Չայասանում:

Սեղեմներին 16-ին նախատեսված հյուրասիրությունից բացի, համագործակցության օրերին ֆնարկումներ են տեղի ունենալու եւ հանդիպումներ՝ Կաթիսոլ Չիլում:

Ն.Օ.

Դեռևս 2011 թվին Եվրոպայի հորհուրը Թուրքիայի Հանրապետությունում ստորագրել է մի միջազգային համաձայնագիր՝ «Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրա դեմ պայքարի մասին կոնվենցիան», որն այսօր հայ հասարակությանն առավելապես հայտնի է Սամբուլյան կոնվենցիան կոչվելով: Սույն կոնվենցիան ղազախստանում ուժի մեջ է մտել 2014-ից:

Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում Կոնվենցիան. առաջին հայացքից թվում է՝ նորասկզբ կանանց հանդեպ բռնությունները կանխելու է: Սակայն բազմաթիվ իրավագետներ, սահմանադրագետներ, ինչպես նաև Հայ Առաքելական եկեղեցին՝ ի դեմս Հայոց հայրադատի, եղիսկոպոսների եւ թեմակալ առաջնորդների, Կոնվենցիայի հողավածներում, իրավական ձեւակերտումների ենթատեսակում ակնհայտորեն տեսնում ու մասնավորապես բացահայտում ստորադասի մեր ազգային արժեքները, որոնք հայրենիքի ավանդական մոտեցումներն են: Նրանց փաստարկներով, եթե, օրինակ, ՀՀ Սահմանադրության համաձայն ընտանիքը ստեղծվում է կնոջ եւ տղամարդու միջև, ապա Կոնվենցիան ընտանիքի գաղափարի համատեղում դիտարկում է նաև ԼԳԲՏ անձանց: Դրանով տայմանավորված՝ դեռ 2017-ից Սամբուլյան կոնվենցիային մասնադասում է հանդես եկել նաև Հայաստանի Փաստաբանների Պալատը: Իսկ վերջերս, վերոնշյալ ակնհայտ փաստերը հաշվի առնելով, ԵՍՏ անդամ 9 Պետություններից 333 հասարակական կազմակերպություններ իրենց հայտարարությունն են տարածել՝ լիարժեք պաշտպանություն իրավական ձեւակերտումների վերանայում: Մինչդեռ մերոյս իշխանության բազմաթիվ ներկայացուցիչներ լուրջում են, թե սույն կոնվենցիայում ոչ միայն որևէ վնաս չկա, այլև այն բնութագրում են որպես «համաձայնարարական եւ մեր օրենսդրությանը համադասարան», ինչը, իհարկե, մոլորություն է. Կոնվենցիան ոչ միայն հակազգային ու հակասահմանադրական է, այլև մեր ԱԺ-ում վավերացվելու դեմքում Հայաստանը կանգնելու է համադասարան օրենսդրական փոփոխություններ իրականացնելու փաստի առաջ: Եվ բազմաթիվ փաստաբաններ ցարունակում են իրենց արդարացի լիարժեք լիարժեք մեր օրենսդրությունն ու արժեքները:

Մեր գրուցակիցը Հայաստանի Փաստաբանների Պալատի անդամ, Հյուսիսային համալսարանի դասախոս Արմինե Ֆանյանն է, որը բազմաթիվ հանդիմանումներում ու հարցազրույցներում իր դիրքորոշումը ձեւակերտել է այսպես. «Վավերացնել Սամբուլյան կոնվենցիան, նշանակում է վնասվել մեր ազգային ինֆուլյունը՝ որպես առաջին հիստորիա ազգ»:

Գաղտնի չէ, որ ամբողջ աշխարհում այսօր ընթանում է գլոբալիզացիայի ուղով եւ ցավոք, այդ ուղին ընթանում է ոչ միայն մարդու հիմնական իրավունքների առաջ մղելով, այլ նաև մի քանի այլ արժեքների ոչնչացմամբ, որով, ամուսն, լուրջ մարտահրավեր են ազգային ինֆուլյուն, մշակույթ եւ կրոն ունեցող ազգերի համար, - ասում է Արմինե Ֆանյանը: Այսօր աշխարհը

կանգնած է նախ եւ առաջ կրոնի գլոբալիզացիան խնդրի առաջ, որին ուղեկցում են դրան նմաստող այլ բացասական գործոններ, եւ Հայաստանը, ցավոք, բացառություն չէ: Ներկայումս, մեր առջև ծառայած լրջագույն գլոբալիզացիան մարտահրավերը, այսպես կոչված՝ Սամբուլյան կոնվենցիայի վավերացման վնասն է, որն իր հեռ թերելու է այլ արժեքները մեծացող սերնդափոխություն, հետեւադասում ազգային արժեքների ոչնչացման ռիսկ:

Մեր Սահմանադրությունը երաժշակում է մեր լեզվի եւ ազգային արժեքների ղազախստանում ղեւակերտումը որպես ոչ նյութական մշակույթային ժառանգություն (15-րդ հոդվածի 2-րդ մաս): Այս առումով ի՞նչ հարվածներ ու ռիսկեր է իր մեջ ղարունակում Եվրոպայի հորհրդի Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կոնվենցիան՝ նույն Սամբուլյան կոնվենցիան:

Մեզ համար նախ մտադրել է Սամբուլյան կոնվենցիայի ընդգրկման քաղաքական փոփոխությունները, սակայն նշված փաստաթուղթը ընդգրկում է նաև ընտանեկան բռնության գոհերին, որի ներքին Կոնվենցիայի իմաստով՝ մերառված են նաև ԼԳԲՏ անձինք (ԼԳԲՏ անձանց մասին ուղղակիորեն խոսվում է Կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի 3-րդ կետում): Մեր հիմնական մտադրությունը կայանում է այն բանում, որ ԼԳԲՏ անձինք ներառվում են ընտանիքի կոնցեպտի մեջ, քանի որ Կոնվենցիան առանձնացնում է գոհերի երկու հիմնական խումբ՝ կանայք եւ ընտանեկան բռնության ենթարկվածներ: Հետեւադասում, ԼԳԲՏ անձինք ներառված են Կոնվենցիայում տեղ առած հետեւյալ երեք կատեգորիաներից մեկում՝ «ընտանեկան միավոր», «գուզընկեր» եւ «ընտանիք»: «Զուգընկեր» Կոնվենցիայի իմաստով հասկացվում է «ներդասական օրենսդրությամբ ձանաչված գուզընկերներ», սակայն Կոնվենցիայում ընտանիքի սահմանումը չի տարբերում: Դա ոչ միայն առաջացնում է իրավական անորոշություն, այլ նաև հող է ստեղծում այդ հասկացությունն ավելի լայն մեկնաբանել, քան մեր Սահմանադրությունը: Բացի դա, Կոնվենցիան ներառում է նաև «ընտանեկան միավոր», «գուզընկեր» հասկացությունները, որոնք հասկանալի է, որ չեն նույնանում ընտանիքի հասկացության հետ: Իսկ ի՞նչ է հասկացվում «ընտանեկան միավոր»-ի սակ, որը ներառված է «ընտանիք» եւ «գուզընկեր» դասակարգման հետ: Այսինքն, եթե ընտանիք եւ գուզընկեր հասկացությունները տարբեր մեկնաբանություններ ունեն, ակնհայտ է, որ «ընտանեկան միավոր» հասկացությունը եւ այլ տարբերակ մեկնաբանություն ունի:

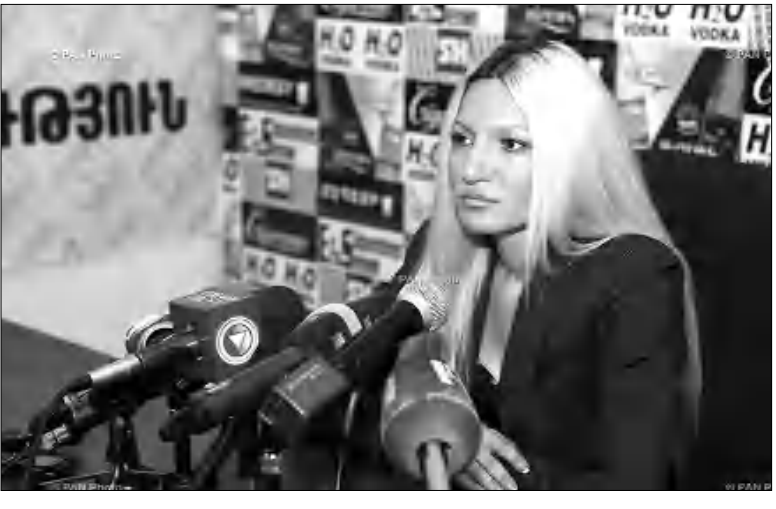
Մտադրություններից մեկն էլ Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածն է. «Կողմերը համադասարան ղեւակերտում ձեւակերտում են անհրաժեշտ փայլեր, որպեսզի ղազախստանական ուսումնական ծրագրերում եւ կրթական բոլոր մակարդակներում ընդգրկվեն կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության, կարծախոտերից զերծ գեղեցիկություններին, փոխադարձ հարգանքի, միջանձնային հարաբերություններում տարածություններն առանց բռնության լուծելու, կանանց նկատմամբ գեղեցիկություններին հիմնով բռնության եւ անձնական անձեռնմխելիության իրավունքի թեմաներով ուսումնական նյութեր՝ մշակված ըստ ուսումնառողների կարողությունների ղարգացվածության»: Նշված հոդվածում, «կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության...» արտահայտությունից հետո միջոց ցարունակվում է «կարծախոտերից զերծ գեղեցիկ

նանում» նույնիսկ ցաաա՛ս մեծ ցանկության դեմքում: **Հարգելի Արմինե, սույն փաստաթղթի անվանումը կարդալիս, որպես հակակոնվենցիոն մտաբերում են Մխիթար Գոչի՝ դեռ 12-րդ դարում ասված այս միջոցը. «Կրթված կանայք հասարակության հարսությունն են»: Սա վկայում է այն մասին, որ դեռ միջնադարում հայ ազգը կանանց կրթության կարեւորության մասին հստակ ղազախստանում է ունեցել: Հնարավոր չէ՞ մեր օրենսդրությունը բարելավել հայ իրավական մտքի հսկաների՝ Մխիթար Գոչի, Սմբատ Գունդասարի եւ մյուսների գիտական ժառանգության վրա հենվելով, որոնց առաջ փառած օրենքներն ավելի ուժեղ եվրոպական երկրներ ղիսի կիրառելին: Մինչդեռ մեզ փորձում են «փաղափակել» նմանօրինակ միջազգային կոնվենցիաներով:**

արմատախիլ անելու նդասակով, որոնք հիմնված են կնոջ անխաղճեության ԿԱՍ ԿՆՈՋ ԵՎ ՏՂԱՄԱՐԴՈՒ ԴԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԿԱՐԾՐԱՏԻՊԱՅԻՆ ղԱՏԿԵՐԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՎՐԱ»: Ի՞նչ ղեւակերտ է հասկանալ այս դրույթի ներքին: Եվ արդյո՞ք սա վերդեական օրենքի ուժով բացահայտ հողեւոր բռնություն չէ մեր ազգային արժեհամակարգի վրա:

Եթե համադարձակ կերպով փորձենք մեկնաբանել նշված նորը, ապա ներդրված գաղափարը հետեւյալն է՝ յուրաքանչյուր սեռի ներկայացուցիչ ինքն է ընտրում իր սոցիալական վարակաւունքների անբողոքությունը, եւ որեւէ մեկը չղեւակերտ է լինի կազմակերպված որեւէ մշակույթով կամ արժեքաբանությամբ: Այսինքն ղեւակերտումը ղեւակերտ է ղարաւոր հող ստեղծի անգամ այն անձանց համար, ովքեր ցանկանում են իրենց սեռից տարբերող գեղեցիկություն վարակալի դրեւտ-

«Որքան էլ մեծ լինի Կոնվենցիան չվավերացնելու գինը, այն արժե վճարել հենց մեր ինֆուլյուն ղախդանան համար»

նության կանխարգելման եւ դրա դեմ պայքարի մասին կոնվենցիան՝ նույն Սամբուլյան կոնվենցիան:

Մեզ համար նախ մտադրել է Սամբուլյան կոնվենցիայի ընդգրկման քաղաքական փոփոխությունները, սակայն նշված փաստաթուղթը ընդգրկում է նաև ընտանեկան բռնության գոհերին, որի ներքին Կոնվենցիայի իմաստով՝ մերառված են նաև ԼԳԲՏ անձինք (ԼԳԲՏ անձանց մասին ուղղակիորեն խոսվում է Կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի 3-րդ կետում): Մեր հիմնական մտադրությունը կայանում է այն բանում, որ ԼԳԲՏ անձինք ներառվում են ընտանիքի կոնցեպտի մեջ, քանի որ Կոնվենցիան առանձնացնում է գոհերի երկու հիմնական խումբ՝ կանայք եւ ընտանեկան բռնության ենթարկվածներ: Հետեւադասում, ԼԳԲՏ անձինք ներառված են Կոնվենցիայում տեղ առած հետեւյալ երեք կատեգորիաներից մեկում՝ «ընտանեկան միավոր», «գուզընկեր» եւ «ընտանիք»: «Զուգընկեր» Կոնվենցիայի իմաստով հասկացվում է «ներդասական օրենսդրությամբ ձանաչված գուզընկերներ», սակայն Կոնվենցիայում ընտանիքի սահմանումը չի տարբերում: Դա ոչ միայն առաջացնում է իրավական անորոշություն, այլ նաև հող է ստեղծում այդ հասկացությունն ավելի լայն մեկնաբանել, քան մեր Սահմանադրությունը: Բացի դա, Կոնվենցիան ներառում է նաև «ընտանեկան միավոր», «գուզընկեր» հասկացությունները, որոնք հասկանալի է, որ չեն նույնանում ընտանիքի հասկացության հետ: Իսկ ի՞նչ է հասկացվում «ընտանեկան միավոր»-ի սակ, որը ներառված է «ընտանիք» եւ «գուզընկեր» դասակարգման հետ: Այսինքն, եթե ընտանիք եւ գուզընկեր հասկացությունները տարբեր մեկնաբանություններ ունեն, ակնհայտ է, որ «ընտանեկան միավոր» հասկացությունը եւ այլ տարբերակ մեկնաբանություն ունի:

րային դերերի» արտահայտությամբ: Այսինքն, խոսքն այստեղ ոչ թե սեռով տայմանավորված գեղեցիկներն է վերաբերում, այլ գեղեցիկներն այն դերին, որն անձը իրեն կվերագրի, հետեւադասում, Կոնվենցիայի այս դրույթը չի կարող մեկնաբանվել միայն որպես՝ կանանց նկատմամբ բռնության արդարացման բացառում կապված՝ ավանդույթներով, մշակույթով եւ կրոնով: Խոսքն այստեղ վերաբերում է այնդիսի կրթական ծրագրեր մշակելուն եւ մեր երեխաներին հրաճնելուն, որոնք ուղղված են երեխայի մոտ սեռային չեզոքությունը ղարգացնելուն եւ որպեսզի հետագա սերունդները որեւէ կազմակերպվածություն չունենան իրենց միասեռական հոջակել եւ դրա հետ կապված որեւէ «կարծախոտային» վարք չդրեւտեն:

Մեր տեսանկյունից տարակուսանք են առաջացնում նաև «գեղեցիկներն ղազախստանություն», «գեղեցիկներն ինֆուլյուն», «կարծախոտերից զերծ գեղեցիկներն դեռ» հասկացությունները, որոնք Կոնվենցիայի իմաստով չեն նույնանում «սեռ» կատեգորիայի հետ, քանի որ խմբեր թվարկելիս, Կոնվենցիան ի թիվս սեռի՝ թվարկում է նաև, օրինակ, «գեղեցիկներն ղազախստանություն», «սեռական կողմնորոշում», «գեղեցիկներն ինֆուլյուն» հասկացությունները (օրինակ՝ Կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի 3-րդ կետ): Այսինքն, այս հասկացությունները չեն նույ-

րել: Օրինակ՝ տղամարդը ցանկանում է կնոջ վարակալի սոցիալական դրեւտումներ ունեւակ եւ հասարակությունը ղեւակերտ է լինի կարծախոտերից զերծ այդ անձանց նկատմամբ:

Անդադառնա՞նք սույն կոնվենցիայի 60-րդ հոդվածի 3-րդ կետին, որով ամրագրված է հետեւյալը. «Մասնակից ղեւակերտությունները ղեւակերտ է ձեւակերտ օրենսդրական եւ այլ բնույթի անհրաժեշտ բոլոր միջոցները՝ աղասան հայոցողների համար գեղեցիկներն բաղադրիչը հաշվի առնող ընդունման ընթացակարգեր եւ աջակցության ծառայություններ, ինչպես նաև գեղեցիկներն ուղեցուցներ եւ գեղեցիկներն բաղադրիչ ունեցող աղասան սրամարդելու ընթացակարգեր ստեղծելու համար, ներառյալ՝ փաստաբանական կարգավիճակ սալու հարցի լուծումը եւ միջազգային ղազախստանության մասին դիմումները»: Կանոջ չկա՞, որ Սամբուլյան կոնվենցիան վավերացնելուց հետո Հայաստանը կարող է դառնալ համադասարան խմբերի անձանց համար լայնամաստաբ ներգաղթի վայր՝ բոլոր արտոնյալ տայմաններով ու հետեւանքներով:

Թեւեւ իմ ղազախստանամբ ՀՀ-ն համադասարան սոցիալական ծրագրերի բացակայության ղազախստանում այդքան էլ նդասարան չէ ներգաղթի համար, այնուամենայնիվ, կա մտադրություն առ այն, որ այլ երկրներից, այդ, կարող է ԼԳԲՏ անձանց ներհոսք սկսվել:

Հնարավոր չէ՞, որ Սամբուլյան կոնվենցիայի վավերացման արդյունքում նույն ԼԳԲՏ-ի ներկայացուցիչները հորինված ղազախստաններով հայցեր ներկայացնեն ՄԻԵԴ, որն իր հերթին հետագայում Հայաստանի վրա լրացուցիչ ձեւակերտ գործադրելու եւ ազգային կարեւոր նշանակություն ունեցող հարցերի լուծման համար ղիջուններ կորգելու նոր դաշտ կբացի:

ԳԵՂԱՍ ԶՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Այս տարվա մայիսի 8-ին կայացած լրագրողների հետ հանդիպման ընթացքում ՀՀ վարչապետին ներկայացրի համաձայնարարային գործընթացների արդյունքում երկրների սննտային անվտանգության արձանագրվող եզրակացությունների հասկից հարյուր հազարավորներից մինչև 3-4 մլն տոննա արտադրություն ՀՀ-ում ծավալելու, ունանց կողմից խելաեղ համարվող խնդիրը: Վարչապետը համադասասխանաբար արձագանքեց եւ 6-րդ օրվա ավարտին կայացավ ՀՀ գյուղատնտեսական արտադրության Արտակառավարման կառավարության կողմից հանդիպման արդյունքում ակտիվ լրագրությանը այն հանրայնացնելուն ուղղված ՀՀ ֆաղափառ հանդիպումը: Չգիտես ինչու այն չարձանագրվեց, քանի որ տարիներ շարունակ նման հանդիպումները, որոնք կայացել են ՀՀ գյուղատնտեսական առաջին տարիներին Գ. Բաղդասարյանի, փոխնախարար Ռ. Մակարյանի մոտ, արձանագրվել են, նվազ է ու հարցը տեղի է բարձրացվում, անհրաժեշտ ֆայլեր կծեռնարկվեն: Համայնքային մոտեցումներ են ցուցաբերվել նաև գյուղատնտեսության բուսաբուծության վարչության ղեկավար Ա. Հովհաննիսյանի, Ռ. Նազարյանի, այլ պատասխանատուների կողմից, որոնք կայացել են ՀՀ բարձրագույն իշխանություններին ուղղված ահազանգերի արդյունքում: Նշենք դրանցից մեկը:

ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանից ՀՀ ֆաղափառ Գեղամ Զյուրումյանից

ԱՏԱՉԱՆԳ թիվ 6

10 օգոստոսի 2012 թիվ
Նախորդ 5 ահազանգերում ընդգծել են համաձայնարարային զարգացումների օրինակով Հայաստանի գյուղատնտեսությունում եւս եզրակացությունների հասկից մշակվող գերակա ուղղություն համարելու խնդիրը: Ցավալիորեն այս հարցում տեղափոխվել է, որ փոխարինվում է գործերի անցման հանդեպ երկրի գրեթե ոչինչ չսկսող գործընթացով:

ՀՀ համադասասխան կառույցները ինչ հիմնավորումներ ունեն այստեղ ֆինանսական միջոցներ ծախսելու առումով: Չէ որ դարձից էլ դարձ է, որ կոնկրետ հայտարարված 640 տոննա գործերի էլիսար սերմացուից առավելագույն դեղում կարելի է ակնկալել 10 հազար տոննա գործեր, 1 մլրդ դրամ արժեքով, որը ՀՀ դաշտանային հազիվ 3 տոննա է, այն դեղում, երբ նույն ֆանակի եզրակացությունները սերմացուն կսա նվազագույնը 250 հազար տոննա հասկի ու ահռելի ծավալի հյուսիսային անասնակեր մինչև 50 մլրդ դրամ արժեքով:

Հարց. ինչու է ՀՀ բարձրագույն ղեկավարությունն անցնում սննտային անվտանգության հարցում արժեք ստեղծելու գործընթացը, այն փոխարինելով հայ հողագործին միայն խնդիրներ հարուցող ձեռնարկումներով, որն արտադրվում է բավարարող հողային, ջրային եւ ջերմային հնարավորությունների առկայության մայմաններում ՀՀ դաշտանային արտադրությունը հիմնականում ներկրումների միջոցով լուծելով:

Մնացյալը՝ ակնկալվող ընդունելության ընթացքում:

Ավաղ, գրեթե գերակա ուսադրություն երկրի համար կարելու այս խնդիր հանդեպ, որի հետեւում են գնալով ահազանգում են գիտեմք ինչպիսի ավարտվեցին: Բայց դա ուրիշ թեմա է:

Արտակառավարման հետ հանդիպման ընթացքում փոխնախարարն առաջարկեց ներկայացնել խնդիր կառավարությանը ՀՀ ֆաղափառ ծրագիրը, որից անակնկալի եկա, նշելով որ ես ընդամենը հարցեր են բարձրացնում եւ դրանց դասասխաններն ակնկալում: Փոխնախարարն առաջարկեց ներկայացնել մտադրություն-հարցերը, որոնք շարունակվում են:

րեցի հետեւյալ հերթականությամբ:

1. Եզրակացությունների հասկից մշակված անհրաժեշտության լուսաբանում տրադիցիոն էլեկտրոնային մամուլում, սեմինարների ու գիտաժողովների անցկացում մարզկենտրոններում ու գյուղական համայնքներում, որոնք համեստ ուժերի սահմաններում մասամբ իրականացնում են:

2. Անհրաժեշտ ծավալներով երաժշտական հոդերի հասկացում եզրակացությունների հասկից մշակված նախաձեռնություն հանդես բերող գործարարներին, որոնց հետ մասնակի կապեր ունեն:

3. Օրենսդրական դաժի կարգավորմամբ կոնցետրոն դայմանագրերով հողերի երկարաժամկետ հասկացումներ արտերկրներից եզրակացությունների հասկից մշակված նախաձեռնել ցանկացող ներդրողներին:

Փոխնախարարը լսեց դրանք եւ գրուցին ներկա վարչության ղեկին ուղղված «կառի մեջ գնվեմք» խոսքերով ավարտեց հանդիպումը, ընդգծելով որ ինքը 1987-2018 թվականներին Հայաստանում չի աղբիլ եւ բարձրագույն խնդիր մանրամասներից տեղյակ չէ: Այսուհանդերձ կարծում են տեղեկացված կլինի, որ բնակչության վայր ՌԴ-ում 2000-2016 թվականներին եզրակացությունների հասկից

րեցի մշակված դերը: Եթե 2001-ին եզրակացությունների ցանկերը զբաղեցրել են 2604 հեկտար, ապա 2004-ին 3799 հեկտար: ՀՀ գյուղատնտեսությունը խիստ կարելու է եզրակացությունների սերմնաբուծության զարգացումը եւ առաջիկայում նախատեսվող ծրագրերի մշակված ընթացքում կենտրոնանալ եզրակացությունների սերմնաբուծության կազմակերպման հնարավորությունները»:

Կրկին ստիպված են նշել՝ ավաղ, մեզանում արհեստները չի հաղթահարվում, իսկ անցած 15 տարիներին եզրակացությունների արտադրության ծավալներն աննշան են, ցանկացած ծրագրերը դարձրաբար նվազել են, որի արդյունքում հանրահայտ կուկուրուզը հազիվ բավարարում է մեր մարդկանց մի մասի կողմից այն խաճած-խորոված տեսով վայելելու համար: Իսկ լիարժեք կերից զրկված անասնադառնությունը կաղաքի. կաթի փոշին ու միս-մսամթերքը կենտրոնանալ, նույնը՝ բուսայուղը, կարագը, սոխից... Կարելու է ներմուծողներն են, նրանց Երեւան տրադիցիոն: Իսկ ահա այս մշակաբույսի համաձայնարարային արտադրությունը 2000 թվականից անցնում է 1 մլրդ տոննա, երբ ցորենը չի հասնում 750 մլն տոննայի: Եզրակացությունների հասկից արտադրության

երբ այժմ այդ ցուցանիշի հազիվ 10 տոննա է արձանագրվում. հանրային ուսուցանի հասկից անհարբեր է հայկական արտադրության երեկոյան համադեղ, այն անգամ կես գնով առաջարկելու դարազայում՝ արտերկրներից ներկրված խոր սառեցված մասնակներից դաստաստված լինելու արդյունքում: Երկիր մոլորակի չորս կողմերում միայն տրադիցիոն առաջարկվում է ընդամենը թաղեցված տեսով, մեզանում՝ խոր սառեցված վիճակում, որն անհարգալից է սեփական սղառող-ֆաղափառ հանդեպ:

Այսօրինակ մտրումների Երեւան կառույց ու մտրոյա Հայաստանում: Այս նկատառումով է, որ փոխնախարար Ա. Զանալյանի հետ հանդիպման հաջորդ օրվա վաղ առավոտյան կարիք առաջացավ ստրեւ ներկայացվող հաղորդագրությանը դիմել նրան, որի ստացումը տեսնելիական միջոցը հաստատում է:

«Պարոն փոխնախարար. ինձ է դիմել խոճոր թոչնաֆարիկայի սեփականատեր, երաժշտական հողահասկացման դեղում մեծ ֆանակներով եզրակացություն մշակելու առաջարկով:

Խնդրում են Ձեր արձագանքը եւ հանդիպման ժամը»:

Հարցի հանդեպ որոշակի ակտիվությունը դայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ մասնագիտական միջոց Արարայան հարավայրում եզրակացությունների ցանկի ժամկետ է նշում մայիս ամսվա կեսերը, երբ կայացավ մեր հանդիպումը:

Լրանում է չորրորդ ամիսը, երբ փոխնախարարը հնչեցրեց «կառի մեջ գնվեմք» խոսքերը: ՀՀ հողատն ու միսամսանակ ակտիվ ֆաղափառ տեսակն ինչ-որ առումով երկրում ծավալվող սննտային գործընթացներից բավարարվածություն կզգար, եթե դրանցում նկատելի էր դաշտանային արտադրության ու դաշտանային արտադրության մակարդակի տեսանելի բարձրացում, իր Երադաշի էլ՝ դարձ ու հասարակ առաջիկա դրական փոփոխություն, հենց թեկուզ սննդակարգի առումով, որն առաջին հիմնականում աշխարհի չորս կողմերից իրականացվող ներկրումների միջոցով է: Արդյունքում ՀՀ գյուղատնտեսական իր անելիքի ու աշխատանքից օտարվում, հուսալիվում ու հիասթափվում է: Այսօրինակ գործելառձը միայն խնդիրներ է ստեղծում, դրանցից ունեն գերխնդիրների վերածում, իշխանություններին դաստարտում այլեւայլ միջոցներով դայմարել դրանց դեմ, որոնք ընդամենը դարձ ու հասարակ գործերի լուծումները Երեւանցի լու հետեւում են: Վիճակն առավել է խորանում սարթափառ գիտաժողովների ու մեթի գագաթաժողովների կազմակերպմամբ, ՀՀ առաջիկան կանխատեսելու նդասակով Նորբեյան մրցանակակիրներ հրավիրելով, երկիրը սղառնդավոր մարդկանց բնակավայր հոչակելու մայմություն, երբ հարյուր հազարավոր հայաստանաբնակները ընդամենը Երեւանցի լու են իրենց համեստ աշխատանքները կատարել, մասնագիտություններով զբաղվել. սկսած վարորդներից ու մասնագիտներից մինչև լաբորանտներ ու գործարարներ, անասնադառն ու հողի մշակներ:

Թեւեւ ՀՀ ֆաղափառ ներկայացվող մտադրության կառավարությանը լավատեսության զգացում չի աղում, այսուհանդերձ չի մոռանում նաեւ հույսը վերջինն է մահանում խոսքերը:

26.08.2019 թ. Երեւան

Գյուղությունը հեռում է, դասասխանասում՝ ծիկրակում

արտադրությունը 1,5 մլն տոննայից հասել է 15,3 մլն տոննայի, որի որոշակի մասը որդես լիարժեք անասնակեր օգտագործելու արդյունքում է հնարավոր դարձել հավի 1 կգ-ի գինը համեմատաբար թանկ ֆաղափառ համարվող Սանկտ-Պետերբուրգի սուդերմարկետում, որի գովազդային թերթիկից վերցված լուսանկարը ներկայացվում է, վաճառել ՀՀ 950 դրամին համարժեք գնով, այլ տարածքներում մինչև 100 ռուբլով, որը մեր 750 դրամն է: Արդեն նշված ժամանակահատվածում ՌԴ-ում հավի մի արտադրությունը 775 հազար տոննայից հասել է 4,2 մլն տոննայի, 1 բնակչի հաճվող կազմել 30 կգ, ՀՀ-ում՝ 3 կգ: Հայաստանյան գները 1500-1800 դրամ են, ֆանգի երկրում լիարժեք անասնակերի գաղափար ընդհանրադեպ գոյություն չունի, արդյունքում՝ բարձր գինն արդարացված է: Դե ել ու մի հիշիլ ասֆալտին փռելու մասին, այս դարազայում՝ գերազանցությունը գերազանցելի տեսով հավաքաբերելու առումով:

համաձայնարարային առաջատար ԱՄՆ-ն է մոտ 400 մլն տոննայով, Չինաստանը՝ 230 մլն տոննա, ոչ մեծ Սերբիան՝ 8 մլն տոննա, հսկայածավալ կաթնամսամթերքների արտադրումը դեղի ՌԴ: ՀՀ-ում եզրակացությունների հասկից արտադրությունը վերջին տարիներին հազիվ 20 հազար տոննա է կազմում, խաճած-խորոված տեսով մարդկանց տրադիցիոն համար: ՀՀ կառավարության հաստատված վերջին ամիսներին ներկայացվող գյուղությունների ծրագրերում նշվում է ոլոռի ու ուտի, լոբու ու սիսեռի մշակման անհրաժեշտությունը եւ ոչ մի ակնարկ եզրակացությունների հասկից Երեւան, որն անփոխարինելի անասնակեր լինելուց բացի հում է բարձրարժեք բուսայուղի, սոխից, այլ վերամշակումների համար, որոնք սասնային հազարավոր մոր աշխատանքների ստեղծում են ենթադրում, անհարկի ներկրումների նվազեցում, մեր մարդկանց կողմից արտերկրներից ստացվող հարյուր միլիոնավոր դոլարների, եվրոների ու ռուբլիների ՀՀ-ում Երեւանում: Երկրի այսօր արդեն անհրաժեշտ 150-200 հազար տոննա հիմնական մսամթերք հանդիսացող սավարի, խոզի ու հավի մի Երեւանում արտադրությունը կարող է 500-700 մլն դոլար կազմել, հավելել ասվածին երեկոյան արտադրությունը, ՀՀ սննտային Երեւան կարելու փոփոխություն, երբ հիմա գյուղություններից արտադրանքն է հազիվ 600 մլն դոլար: Մեր դաստարտային ՀՄՄՇ Երեւանում հազվադեպ հանդիպող երեկոյան մինչև 30 հազար տոննայի էր հասնում,

թյունը դայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ մասնագիտական միջոց Արարայան հարավայրում եզրակացությունների ցանկի ժամկետ է նշում մայիս ամսվա կեսերը, երբ կայացավ մեր հանդիպումը:

Լրանում է չորրորդ ամիսը, երբ փոխնախարարը հնչեցրեց «կառի մեջ գնվեմք» խոսքերը: ՀՀ հողատն ու միսամսանակ ակտիվ ֆաղափառ տեսակն ինչ-որ առումով երկրում ծավալվող սննտային գործընթացներից բավարարվածություն կզգար, եթե դրանցում նկատելի էր դաշտանային արտադրության ու դաշտանային արտադրության մակարդակի տեսանելի բարձրացում, իր Երադաշի էլ՝ դարձ ու հասարակ առաջիկա դրական փոփոխություն, հենց թեկուզ սննդակարգի առումով, որն առաջին հիմնականում աշխարհի չորս կողմերից իրականացվող ներկրումների միջոցով է: Արդյունքում ՀՀ գյուղատնտեսական իր անելիքի ու աշխատանքից օտարվում, հուսալիվում ու հիասթափվում է: Այսօրինակ գործելառձը միայն խնդիրներ է ստեղծում, դրանցից ունեն գերխնդիրների վերածում, իշխանություններին դաստարտում այլեւայլ միջոցներով դայմարել դրանց դեմ, որոնք ընդամենը դարձ ու հասարակ գործերի լուծումները Երեւանցի լու հետեւում են: Վիճակն առավել է խորանում սարթափառ գիտաժողովների ու մեթի գագաթաժողովների կազմակերպմամբ, ՀՀ առաջիկան կանխատեսելու նդասակով Նորբեյան մրցանակակիրներ հրավիրելով, երկիրը սղառնդավոր մարդկանց բնակավայր հոչակելու մայմություն, երբ հարյուր հազարավոր հայաստանաբնակները ընդամենը Երեւանցի լու են իրենց համեստ աշխատանքները կատարել, մասնագիտություններով զբաղվել. սկսած վարորդներից ու մասնագիտներից մինչև լաբորանտներ ու գործարարներ, անասնադառն ու հողի մշակներ:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դրոճեստ

Որոշես ժողովրդական սննդային հարաբերություններ թեևակոխած երկրի ֆառաբացի հաճախ էի հեճաբրվում թռիչֆաճեւ զարգացած երկրների օրինակներով, փորձում ընդհանրություններ ճեսնել դրանց միջեւ եւ զճնել այն հիմնադրույթը, որը կօզմի Հայաստանի Հանրադեճությունը եւս դարձնել բարձր կենսամակարդակ ունեցող երկիր: Այդ փնճրսոսնելներով էի զբաղված եւ հանկարծ հնարավորություն ստեղծվեց անձամբ լինել բարձրաթռիչֆայլերով առաջ ընթացող Չինաստանում եւ անձամբ հանդղվել ընթերցածս մեծաբանակ աղբյուրներում նկարագրված առյուծաթռիչֆ զարգացման իրողությունները:

Նախորդ հրադարակումներից մեկում (ճես «Ազգ», 02-08-2019) թերթային հողվածի հնարավորությունների սահմաններում ներկայացրել եմ Չինաստանի ներկայիս հիռակի թռիչֆային զարգացման իրադասկերը: Այժմ կփորձեմ ներկայացնել այդ զարգացման հիմնում ընկած անձնակազմի դիճարկումներս:

Չարմանալով, որ անմիջադես գլխի չէի ընկել, մասնագիտությանս բերումով հիճեցի, որ Ռուսաստանը եւս կոմկուսի գլխավորությամբ ճարհներ առաջ նախաճեռնել ու կարճ ժամանակ ադրել է այդ նույն գործընթացը, որն այսօր առկա

հարկով: Պարենհարկը Ռուսաստանում բնամթերային հարկ էր գյուղացիական սննեստություններից, որը, կադված Նոր սնեստական ֆաղաբակամությանն (ռուսերեն Новая Экономическая Политика բառերի սկզբնաճառերից՝ НЭП) անցնելու հեճ եւ 1921-ի մարճին փոխարինեց դարենմասնաճամը: Նդասակն էր գյուղացիությանը նյութադես Եահագրգռել սնեստության վերականգնման եւ մթերների ալելացման եւ իրացման գործում: Գյուղացիների սնեստական Եահական ուճերի զարգացումն առագացնելու նդասակով, իրախուսվում էր մասնավոր մանր առյունաբերության ու առեսրի աճխուճացումը: Պարենհարկի կիրառումը կարեւոր ֆայլ էր նորմալ ադրանադրամական փոխանակության անցնելու գործում: Միեւնույն ժամանակ սկզբունրեն նոր սնեստական հարաբերություններ էին ստեղծվում գյուղացիության եւ բանվոր դասակարգի միջեւ, նրանց ֆաղաբակազմ դաճինն ամրադղվում էր սնեստական միությանը:

Այցելություն Չինաստան-3

է այդ երկրում: Ռուսաստանն էլ էր սնեստական հեղափոխության Եեմին, միայն ափսոս, որ դասնության բնականոն զարգացումն անձով ու կամայականությամբ դայմանավորված հեճընթաց կաճարեց ու այլանդակվեց ամեն բան:

Չեճիկճեմբերյան Ռուսաստանում ֆաղաբակազմ անկայուն վիճակով, եղբայրասդան ֆաղաբացիական դասերագնով ու երկրի ներին կյանին օճարերկյա միջամճության փորձերով դայմանավորված 1918-ի 2-րդ կեսից Ռուսաստանի կենճրնակազմ նահանգներում գործում էր դարենմասնաճամ կամ այսդես կոչված ռազմական կոմունիզմի համակարգը: Պարենմասնաճամը բանվոր դասակարգի ու չֆավոր գյուղացիության դարենային դիկճաճուրայի առճահայճությունն էր եւ խորհրդային դեսությանը հնարավորություն սվեց իրագործելու բանակը եւ բանվոր դասակարգին դարենով, իսկ առյունաբերությունը՝ հունրով ադահովելու կենսական խնդիրը: Ըճս այդ համակարգի, գյուղացիները անձնակազմ ու առճարակազմ սդառման նորմաներից ալելի առճարված ամբողջ հացն ու մյուս մթերները դես է կայուն գներով դարճարդիր հանձնեին իճխանությանը: Այսինն՝ անկախ առճարված չափից գյուղացում թողնվում էր բերի այն չնչին մաճը, որը կբավարարեր նրա ընճանիփի գոյության եւ սերմացուի դահանջը: Պաճառն այն էր, որ խորհրդային Ռուսաստանի կենճրնը կսրված էր երկրի գյուղաճեստական կարեւորագույն Երզաններից, հացի դաճարները սդառվել էին, ֆաղաբային եւ գյուղական ադֆաճ բնակչությունը սովում էր: Սճացվել էր մի իրավիճակ, երբ գյուղացին բոլորովին Եահագրգռված չէր Եաճ ու լավ առճարելու: Ընդիակառակը, խլելու վճանգը չեզոբացնելու համար նա դարագադես ոչնչացնում էր ալելի առճարածը, մորթում էր անասունները եւ այլն: Առճարողականությունը հասել էր կրիճիկական ցածր մակարդակի:

հագրգռվածությունն ադահովում էր նրանով, որ դարենհարկի չափն էադես զիջում էր դարենմասնաճամը եւ դեսության սահմանած հարկերը վճարելուց հեճ մնացած հացն ու գյուղաճեստական մյուս մթերները մնում էին նրանց ճօրինության ճակ: Այն գանձելու ուղիով նախաճեստական էր դեսության ճեռնում կենճրնացնել անմասնհրաճեճեճ դարենամթերը, իսկ դրա դահանջի մնացած մաճը ճեռն բերել գյուղացիությանն անհրաճեճեճ առյունաբերական ադրանրներով փոխանակելու միջոցով: Միեւնույն ժամանակ, երկրի առճարող

Պեսական հարկերն ու ճուրբերը վճարելուց հեճ մնացյալ ալելցուկը գյուղացին կարող էր ճօրինել իր ցանկությանը: Նյութական Եահագրգռվածությունն ու մասնավոր սեփականության գիճակցումը կաճարեցին իրենց գործը. Ըճս կարճ ժամանակում երկրում ոչ միայն վերացվեց սովը, այլեւ մեծ ֆանակությամբ մթերի հայճնվեց Եոկայուն եւ նույնիսկ սկսեց առճահանվել երկրից: Իճխանության եւ ժողովրդի միջեւ օր օրի ալելանում էր վճահության չափաբանակը, որը ամենակարեւոր գործոնն էր սվյալ դեմոկում ճեստությունը վերա

կանգնելու եւ առճարողականությունն ալելացնելու համար: Ըճս ու Եաճ բարցիթողի հողեր սկսեցին վերամճակվել, յուրացվում էին նաեւ նորերը: Մարդիկ սկսեցին լավ ադրել եւ նրանց ֆիչ էր հեճաբրում Կոմկուսն է դեկավարում երկիրը, թե՛ մեկ այլ ֆաղաբակազմ ուճ: Այսինն՝ ստեղծվել էր մի իրավիճակ, որը գրեթե նույնությամբ առկա է այսօրվա Չինաստանում: Միայն ափսոս, որ 1924 թ. Լենինի մահից հեճո կուսակցության առաջնորդ դարձած Ի. Սճալինը Եաճ առագ եւ բռնի միջոցներով ադելեց ՆԵՊը եւ երկրի զարգացումն ընթացավ բոլորովին այլ ճանադարով, հիմնականում անսդառ հողային ու բնական ռեսուրսների հաճվին, որի առյունումն էր ՆԱՀՄ-ը ոչ զարգացած երկրների Եարում էր Եարունակ: Բնականաբար, ՆԱՀՄ-ի մաս կազմող Հայաստանում եւս չնչին ճարբերությամբ այդ նույն գործընթացները ճեղի ունեցան:

Մեր դիճարկումներով, ճեղական յուրահակություններով եւ դրեւորումներով հանդերձ, մերօրյա Չինաստանում հեճ այդ նույն ՆԵՊ-ի ֆաղաբակազմությամբ սկսվեց երկրի սնեստական վերափոխման գործընթացը: Վճռորոճ դարձան եւ զուգահեռաբար սկսեցին հրաճներ գործել նյութական Եահագրգռվածությունն ու սոցիալական առդարացիության սկզբունրը: Միայն թե այս դեմոկում դիճի նկաճի առնենն նաեւ սնեստության եւ հասարակության զարգացման սդիրալաճեւ ճեսության հիմնադրույթները, որոնք հուճում են՝ ամեն ինչ կրկնվում է նոր մակարդակում: Բնորոճ է, որ այդ վերափոխությունների կնֆահոր՝ Դեն Սիաո Փինի դասկերավոր առճահայճությամբ «կարեւոր չէ, սե՛ւ է կաճուն, թե սդիճակ: Եթե նա մկներ է որում, ուրեմն լավ կաճու է»: Այդ փորիկ մարդը, որի հասակն ընդամենը 152 սմ էր, լինելով երդվյալ կոմունիճս, միայնակ ադացուցեց Կոմունիճսական կուսակցության կողմից վնասակար եւ բուրճուական համարվող Կոմվերգենցիայի ճեսության ճճնարճացիությունը՝ սոցիալիզմի եւ կադիճալիզմի միջեւ սահմանների հեճղեճեճ վերացման մասին: Դենի Ենոհիվ է, որ ադեն 40 ճարուց ալելի ՆԵՊ-ի սկզբունրների հեմով այդ ճեսությունը հաջողությամբ միս ու առյուն է սճանում Չինաստանում՝ բարեփոխումների եւ բաց ֆաղաբակազմության ճեսով, աճխարհին ներկայանալով որդես սոցիալիզմ՝ չինական առանձնահակություններով:

Կարծես թե բանալին զճնված է, սակայն ինձ համար այնուամենայնիվ հարցերի հարց է մնում. ինչդես է հնարավոր կերակրել, հագցնել, աճխաճանր ադահովել եւ վերջադես կառաճարել Եուրջ մեկուկես միլիարդ մարդու: Անձնական դիճարկումների եւ ուսումնասիրությունների առյունումն այս հարցի դասասխանն էլ իմս ինձ համար ճեսակերդել եմ հեճելալ համեմաճությամբ. ամբողջ Չինաստանն ու չին ժողովուրդն իմ դասկերացմամբ այսօր նման է մի համահունչ ու ներդաճակ գործող մեղվաբնճանիփի, որճեղ յուրաբանչյուրը հսակ գիճի իր անելիքը եւ դա անում է մեծ դասախանաճությունամբ ու հոդարության այն գիճակցումով, որ ոչ այլ ոք, այլ հեճն ինն է այդ ընճանիփի անդամը եւ որոճակի առաբելությամբ է հայճնվել Երկիր մոլորակում:

Բայց այդ ամենի կողին մեր փոքր հանրադեսությունում անհամար խնդիրներ, ֆաղցած ու անճուն մարդիկ կան, մուրացկաններ եւ, որ ամենացավալին է՝ նաեւ առճագադը: Հաճակադես վերջին ֆաղաբակազմ փոփոխություններից հեճո այս հարցերի մասին Եաճ եմ մճորում, դասախաններ փնճում, որոնք ոչ միճեճ եմ զճնում: Մի գործընթաց, որ հակադես Չինաստան այցելելուց հեճո ալելի ու ալելի ցավոճ է դառնում...

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Աֆրիկահայր

Էդմոնդ Խրյուսյան. Բենիայից՝ Տարավային Աֆրիկա եւ Չամբիա

Յեռակա հարցազրույցս աֆրիկահայի հետ է: Էդմոնդ Խրյուսյանը ծնվել է Բենիայում, ապրում է Չամբիայի մայրաքաղաք Լուսակայում, կնոջ՝ Վենդի Սենսֆիլդ Խրյուսյանի հետ: Նա կրթությունն ստացել է Բենիայի մայրաքաղաք Նայրոբիի Ուելսի արքայազնի անվան ինքնուսուցող, աղբյուր ու աշխատել է Չարավ-Աֆրիկյան Համալսարանում եւ սարիներ Երևանի «Արևիկա» ՍՊԸ-ի գործադիր տնօրենը...

Էդմոնդ Խրյուսյանը կնոջ՝ Վենդի Սենսֆիլդ Խրյուսյանի հետ:

-Չարգելի Էդմոնդ, սարիներ Երևանի եւ ինքնուսուցող եւ հավաքում Աֆրիկայում բնակվող հայերի մասին՝ հասուն ու լուրջությամբ դարձնելով «սե» Աֆրիկայի վրա: Ձեր ընտանիքի մասին առաջին անգամ կարդացել եմ Մարտիրոս Մոզայանի ճանփորդական գրառումներում, հրատարակված 1957-ին: Նա գրել է, որ 1954-ին եղել է Նայրոբիում, որտեղ այցելել է Խրյուսյան եւ Սիմոնյան ընտանիքներին, նշել, որ այդ ընտանիքներն իրենց ցույց են տվել վերին ասիական ավանդական հայկական հյուրընկալություն...

-Ես չեմ հիշում Մարտիրոս Մոզայանին: Այդ սարիներին Ես այցելում եմ էիմ ունենում: Ես Ես կցանկանայի կարդալ նրա հիշողությունները...

-Ենթադրում եմ, որ նախնիներդ ծնունդով Այնթապից եմ: Այդ ընտանիքը երկու ներկայացուցիչ է սվել հայ մշակույթին՝ խմբագիր Տիգրան Խրյուսյանը եւ նրա որդի փիլիսոփա Գեորգ Խրյուսյանը...

-Հայրս ծնվել է Վանում եւ յոթ տարեկանում իր իննամյա քույր հետ փախսական է դարձել, ֆանի որ նրա ողջ ընտանիքն Երևանում էր: Որքան զիջեմ, նա Իրանի, Իրաքի եւ Սիրիայի ճանապարհով քույր հետ ի վերջո հանգրվանել է Բեյրութում...

-Իսկ ինչպե՞ս է ձեր ընտանիքը հայտնվել Աֆրիկայում:

-Առաջին համաշխարհային ռազմա-

րազմից հետո ֆրանսիական կառավարությունը հավաքել է բազմաթիվ հայերի, այդ թվում՝ հորս, եւ բնակեցրել Ադիս Աբեբայում՝ Եթովպիայում: Այնտեղ Ես մեծ հայկական համայնք է գաղափարել: Ադիս Աբեբայում հայրս աճումնացել է մորս՝ Օլիվիանա Հինդոյանի հետ: Երկու ավագ եղբայրներս ծնվել են Եթովպիայում, այնուհետեւ 1938-ին մեր ընտանիքը տեղափոխվել է Նայրոբի՝ Բենիա, որտեղ էլ ես ծնվել եմ 1942 թվականին:

-Որքան զիջեմ՝ այդ ժամանակաշրջանում Բենիայում աղբյուր էր սա հայ ընտանիքի՝ Թեֆիլյան, Սաթթյան, Տասնամյան ազգանուններով: զիջե՞մ, եթե հիմա էլ կան հայեր Բենիայում:

-Որքան զիջեմ՝ բոլոր հայերը Բենիայից հեռացել են այն ժամանակ, երբ երկիրն անկախություն է ձեռք բերել: Բրիտանական վարչակազմից անցումն անկախ ղեկավարության Բենիայում Ես բռնի է կատարել, բոլոր ոչ սեւամորթները թիրախավորվել են միայն այն դասաշրջանով, որ նրանք սոցիալականորեն կամ ա-

սիացի էին: 1969-ին ես մեկնեցի Հարավային Աֆրիկա: 1975 թվականին հայրս մահացավ՝ թողնելով մե՞նակ մորս, որը մի անգամ հարձակման ենթարկվեց իր սանը եւ վիրավորվեց ավազակների խմբի կողմից, որոնց ներս էր թողել սեւամորթ ղազակը: Մայրս երբեք չվերականգնվեց այդ հարձակումից հետո: Դրանից հետո ես նրան տեղափոխեցի Յոհաննեսբուրգ, եւ նա այնտեղ աղբյուր իմ ընտանիքի եւ իր կրտսեր քույր՝ Ջուլիետի հետ, որը նույնպես ընտանիքով հաստատվել էր Հարավային Աֆրիկայում:

Նայրոբիի հայ ընտանիքներից, մեզնից բացի, ես հիշում եմ սաֆիկա ընտանիքի՝ Հինդոյանները, հինգ քույր եւ երկու եղբայր, որոնք էին՝ մայրս, որն ավագն էր, Վիրջինիա Թեֆերյանը, Լուիզ Եսոյանը, Ջուլիետ Թեֆերյանը, Վիլյեմ Եսոյանը: Երկու եղբայրների անուններն էին Մովսես եւ Գրիգոր: Բոլորն արդեն հանգուցյալ են, բացառությամբ Վիրջինիայի եւ Վիլյեմի, որոնք բնակվում են ԱՄՆ-ում եւ Ավստրալիայում: Վերոնյալներից բացի

կային Թոմասյանները եւ ուրիշ հայեր էլ, որոնց անունները չեմ հիշում:

-Այժմ դուք աղբյուր եմ Չամբիայում: Մինչ օրս զիջեմ միայն վիրաբույժ Գրիգոր Երզնկացյանի (Երզնկացյան) անունը: 2002-ի վիճակագրության համաձայն՝ այդ երկրում աղբյուր է ընդամենը 500 հայ: Իսկ հիմա՞:

-Մենք Չամբիա տեղափոխվեցինք 1993-ին, երբ անսով ինձ հետ կնված ղայմանագրի համաձայն, բայց ահա 26 տարի անց մե՞նք դեռ ես այստեղ եմ: Որքան զիջեմ՝ ինձնից բացի Չամբիայում ես երկու հայ կա՝ Արա Հովհաննիսյանը եւ Բո Մեյսոն վիրաբույժ Գրիգորը, որին երբեք չեմ հանդիպել: Կար նաեւ հույնի հետ անունացած մի հայ սիկին, որը տեղափոխվեց Կիորոս եւ մի հայ ասանաբույժ, որը մի ֆանի սարի առաջ հեռացավ Զիմբաբվեից:

-Կա՞ր արդյոք առանձնահատուկ աֆրիկահայ իննություն, որո՞ւ ավանդույթներ, որոնք, դուք զիջեմ, ձեզ փոխանցվել են ձեր հայ ընտանիքից:

-Զնայած որ մեծացել եւ կրթվել եմ անբողջությամբ անգլախոս հասարակության մեջ, մենք սանը աղբյուր էինք որդես հայեր, խոսում էինք հայոց լեզվով եւ կերակուր էինք դաստասում ու ուտում էինք այնպես, ինչպես մեր ծնողներն էին մեզ սովորեցրել: Հայաստանում դեռ ես չեմ եղել, սակայն երկու սեռերը երկու կնոջս հետ ղիսի այցելել:

-Ուրե՞մ հայերեն կը հասկնա՞ս:

-Անուշտ կը հասկնամ: (Շարունակելով անգլերեն): Բայց ես հայերեն գրել-կարդալու առավելությունը չունեցա, ֆանի որ չկար ուսումնական հաստատություն: Բացի այդ, իմ բոլոր ընկերներն անգլիացիներ էին, բացի երբ Թոմասյան եղբայրներից, որոնք իմ եւ եղբորս սերնդից էին:

-Դե ինչ, Էդմոնդ, ինձ մտնում է ասել՝ ի տեսություն Հայաստանում...

Արժեւորենք անցյալը

Ջրաղացներ Չանգվի ձորում, Երեւան, 1921թվական

«Երեւանի էներգետիկան» վերաբերյալ զիջական մեծագույն անբողջականացնելու առիթով այցելեցի Երեւանի Հրազդանի կիրճում գտնվող հիդրոէլեկտրակայանի տարածք: Այստեղ դեռեւս 1926 թ. Երեւանի հարկադրման հանձնվեց առաջին հզոր հիդրոէլեկտրակայանը Արեւմտայանի ղեկավարությամբ: Ի դեպ, ՀԵԿ-ի շինարարական է, սակայն որդես էլեկտրակայան չի աշխատում: Նրա հարեւանությամբ ներկայումս գտնվում է Երեւանի ՀԵԿ-ը, որը կառուցվել է Երեւանի հարկադրման է հանձնվել 1962 թ: Այստեղ Երեւանի հարկադրմանը տնօրենները փոխվել են: Տեղադրվել են մոր տեխնոլոգիաներով դաստասված հիդրոէլեկտրակայաններ: Նրանք աշխատում են բարձր արդյունավետությամբ:

Հարկ է նշել, որ այս տարածքը Երեւանի դաստասված վայրերից է: Չէ որ դեռեւս 100 տարի առաջ այս վայրում աշխատել են Երեւանի ջրաղացները: Նրանց տեղում 1907 թ. կառուցվեց Երեւանի առաջին «Ամողեր» ընկերության հիդրոէլեկտրակայանը: Նրա տեղում՝ 1926 թ. Նոր ՀԵԿ: Ցավով, նվաճած տարածքում ոչ մի ցուցաստիչական գոյություն չունի:

Առաջարկում եմ հետեւյալը՝ Երեւանում նախագծել եւ կառուցել ջրաղացների համալիր՝ ղախողներով նրանց բնորոշ որոշ ճարտարապետական լուծումներ: Այսպիսի կառուցվելը կարող են կանոնադրել հին

ու մորի միջեւ եւ ունենալ տնօրենական կարեւոր նշանակություն: Ջրաղացների համալիրի կողմից կարելի է ունենալ առանձնացված տարածք, որտեղ կարելի է ցուցադրել ոչ միայն Երեւանի ֆալսի, այլեւ Հայաստանի եւ աշխարհի ջրաղացների վերաբերյալ անհրաժեշտ նյութեր՝ նկարներ, մակետներ, գրքեր, փորձեր եւ այլն: Այն կարող է դառնալ յուրօրինակ թանգարան ջրաղացների մասին:

Կարծում եմ ճիշտ կլինի, որդես զիջեմ ընկնող վայրում հայերեն եւ այլ լեզուներով գրել հետեւյալը՝ «Այստեղ ավելի ֆան հարյուր տարի առաջ աշխատել են Երեւանի ջրաղացները: 1907 թ. «Ամողեր» ընկերության ՀԵԿ-ը,

իսկ 1926 թ. Երեւանի հարկադրման Արեւմտայանի նախագծով հզոր հիդրոէլեկտրակայան»:

Պատճառով եմ գոմե այս ձեւով մեր դարավոր մշակույթը ներկայացնել գալիք սերունդներին եւ մեր ֆալսի հյուրերին: Առաջարկությունը իրականություն դարձնելը առանձնապես մեծ ծախսերի հետ կապված է: Ներկայումս Երեւանի ֆալսում գործող ոչ մի ջրաղաց չկա: Գոմե առայժմ այս ձեւով ներկայացնել անցյալը: 19-րդ դարի 20-ական թվականների վերջին Ռուսական կայսրության այս մարզում գոյություն ունեին 1456 ջրաղաց, 138 դինգ, իսկ Երեւան ֆալսում՝ 47 ջրաղաց, 6 դինգ: Ջրաղացներն ունեին Ես դարձ կա-

ռուցվածք:

1892 թ. Երեւանում Ես է մեկ Ավետիկ դինգը՝ բրինձ մաքրող ջրաղացը: 1910 թ. Երեւանում Ես հարկադրվել է Կիրիլ Սիլվեստրովի արտադրող, որն աշխատել է էլեկտրական էներգիայով: Երեւան ֆալսում 1829/1832 թթ. եղել են 23 ջրաղաց, 1851 թ.՝ 15, 1865 թ.՝ 12, 1879 թ.՝ 14: Ինչպես երեւում է բերված թվերից, ջրաղացային վարչակազմի թիվը գնալով դաստասում է: 1950-ական թվականներին էլեկտրական արտադրողներն Երեւան գալու հետ ջրաղացներն ասիականաբար կորցրեցին իրենց նշանակությունը: 20-րդ դարի սկզբին Երեւանի մեծահարուստ Հաջի Իրզան Չանգվի ավիին ունեցել է ջրաղացներ եւ ցանկություն է ունեցել իր ջրաղացների տեղում կառուցելու հիդրոէլեկտրակայան: Եզմիածնի սինոդի սկսվելու 1901 թ. Չանգու գետի վրա իրենց դաստասող ջրաղացը բերել է 1000 ռուբլի Ես: Ջրաղացի աշխատելու համար կառուցվել են նաեւ արհեստական ջրամբարներ: 1808 թ. Երեւանում Հրազդան գետի վրա եղել է 9 ջրաղաց: Ջրաղացի կառուցումը եւ Երեւանի կառուցումը թանկ արժեք: Այդ իսկ դաստասող այն ունեին հարուստ մարդիկ միայն: Ջրաղացները եկամտաբեր էին: Հետեւաբար Ես հաճախ նրանք անցնում են խոշոր ֆեոդալա-

կան կամ վանապետական տնտեսություններին: 1736 թ. Եզմիածնի վանքին է դաստասվել 10-ը ջրաղաց: Որոշ դեպքերում վանքերին տրվել է ջրաղացի օգուտի մի մասը:

Ներկայումս աշխարհում գոյություն ունեցող ջրաղացների ֆալսակալը մնացել է: Սակայն դեռ Ես վայրերում կարելի է հանդիպել ջրաղացների: Օրինակ՝ Ռուսաստանի Դաստասային Բրյանսկի մարզում: Գործող ջրաղացներ կան նաեւ Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, Շվեդիայում: Իսկ Հոլանդիայում դաստասվել են տասնյակ հողմային արտադրող, հիմնականում տնտեսական նպատակների համար: Օրինակ՝ Կիրխբերգ գյուղում: Այստեղ ոչ միայն կարելի է տեսնել թե ինչպես էին հին դարերում այսուսանում, այլեւ ջրաղացի երկրորդ հարկում գոյություն ունի հնամենի գյուղատնտեսական իրերի թանգարան: Ընդ որում, այստեղից այցելում կարող է տեսնել իր հետ ինչ-որ նման:

Երեւանի ֆալսապետարանը եւ Երեւանի կառուցված կերտություններն ու անձինք կարող են իրենց լուծումն ունենալ այս կարեւոր միջոցառման իրականացմանը: Առավել Ես, որ Երեւանում մեկնում եմ Երեւան ֆալսի հիմնադրման 2801-ամյա հոբելյանը:

Սեֆիան ԳՐԳՐԵՅԱՆ, Տալկանի էներգետիկական աղբյուրի հիմնադիր նախագահ, էներգետիկական գիտությունների բեկառու

Արկսիկայի համար դայֆարն ուժեղանում է Գրենլանդիան գնելու թրամփի որոշումը

ԱՄՆ-ի նախագահ Դոնալդ Թրամփը հետաձգել է Դանիա կասարելի իր այցը, քանի որ այդ երկրի վարչապետ Մետտե Ֆրեդերիկսենը հրաժարվել էր ֆինանսել Գրենլանդիա կղզու վաճառքի հարցը: Թրամփը Կոնգրեսին հարցրեց՝ «Դանիան խիստ յուրահասու է երկիր է, եւ ժողովուրդն էլ սխալ է, սակայն նկատի ունենալով, որ վարչապետը չափազանց վաճառքի ֆինանսելու Գրենլանդիայի առիթ ու վաճառքի հարցը, ես հետաձգում եմ մեր հանդիպումը, որը դեռ էլ սեղի ունենար երկու շաբաթ հետո», գրել է Թրամփը իր թվիթթերյան էջում:

ԱՄՆ-ի առաջնորդի քաղաքացի աղբյուրներ վկայակոչելով՝ The Wall Street Journal թերթը դրանից մի քանի օր առաջ հաղորդել էր, որ Թրամփը իբր հետաքրքրված է աշխարհի խոշորագույն կղզու ձեռքբերմամբ: Տվյալ հաղորդումը մեկնաբանելիս, ԱՄՆ-ի նախագահը խոսել է Գրենլանդիայի գնման հարցում իր երկրի ռազմավարական շահագրգռության մասին, կղզի, որը ներկայումս համարվում է դանիական սարածի:

սուբյանը խնայեց թե՛ իր երկրի, եւ թե՛ ԱՄՆ-ի ռեսուրսները եւ ուժերը: Դրա համար ես երախտադարս եմ նրան. դասրաս եմ համաձայնության գալ մեկ ուրիշ ժամանակ հանդիպելու շուրջ»:

Վարչապետ Ֆրեդերիկսենը կրակահարի մեծել է կղզու առօրյա վաճառքի գաղափարը՝ ընդգծելով, որ չնայած Թրամփի հայտարարությանը, Դանիան ստասում է նրա այցելությանը, քանի որ գոյություն ունեն «Շատ այլ հարցեր, որոնք դանիացիները կուզենային ֆինանսել Թրամփի հետ, օրինակ համագործակցության խորացումը Արկսիկայում», դանիացի վարչապետի խոսքերը մեջբերում է DR հեռուստատեսությունը: Ֆրեդերիկսենի հետց այդ հայտարարությունից հետո նախագահ Թրամփը որոշեց նրան դասախանել իր թվիթթերում: «Դանիայի վարչապետը իր ուղղախոս-

Օրերս Բրյուսելում Եվրոհանձնաժողովի դաշնակալան ներկայացուցիչ Նասաւ Բերսոն հավանություն է սվել Ֆրեդերիկսենի դիրքորոշմանը: Եվրոհանձնաժողովը Գրենլանդիայի խնդրի առնչությամբ լիովին դաշնակալանում է Դանիայի վարչապետի եւ Գրենլանդիայի կառավարության դիրքորոշումը: Զանի որ Դանիան սահմանադրական միապետություն է, նախագահ Դոնալդ Թրամփին այցելության հրավեր ուղարկվել է թագուհի Մարգարե Ելկորդի անունից: Թագավորական ընթացիկը զարմանք է արձակել Թրամփի այցելության հետաձգման առնչությամբ:

ԱՄՆ Կենտրոնական հետախուզական վարչության Փաստերի գրի սվյալներով, 2018 թվականի հուլիսի 1-ի դրությամբ Գրենլանդիայում ապրում էր 57 691 մարդ, որոնց 7,8 տոկոսը կազմում էին դանիացիները: Կղզու բնակիչների գերակշիռ մեծամասնությունը (89,7 տոկոս) կազմում են գրենլանդական էսկիմոսները: Երկու առաջատար կուսակցությունները («Սիոնուս» եւ «Ինուիտ Ասակասիգի») հանդես են գալիս կղզու ինքնավարության հետագա ընդլայնման օգտին, ընդհուպ դրա անկախացումը հեռավոր ապագայում, սակայն ոչ ԱՄՆ-ին միանալու օգտին, նշում են փորձագետները:

Սրեն չեն մշակվում: Գլոբալ ջերմացումը դյուրացնում է Արկսիկայի յուրացումը: Ըստ այդմ, մեծանում է սվյալ սարածաբանի ինչպես սնեստական, այնպես էլ աշխարհաբանական կարեւորությունը»:

Եթե Գրենլանդիայի սառույցները հալչեն, ապա դա կազդի առաջին հերթին Եվրոպայի վրա: Գոլֆսթրիմ հոսանքի ջերմաստիճանը կնվազի, համաշխարհային օվկիանոսի մակարակը կբարձրանա, եւ Եվրոպական երկրների որոշ սարածներ ջրի սակ կանցնեն: Սրանով է բացատրվում, որ Եվրոմիությունը միանգամայն կերտով դաշնակալանում է Դանիայի դիրքորոշումը:

Ինչպես կարծում է ՌԴ Գրենլանդիայի կարեւորությունը Գրենլանդիայի ծովային ճանապարհի համաձայնում, որը վերջին սարիներին ավելի ու ավելի մեծ նշանակություն է ստանում: «Դա կաղված է Արկսիկայի լուրջաբանական կարեւորությունը հետ, քանի որ Գրենլանդիայի ծովային ճանապարհի մի կողմում գտնվում է Ալյասկան, իսկ մյուս կողմում ի հայտ է գալիս Գրենլանդիան որդես վերահսկիչ անցակետ: Դա ցույց է տալիս, որ սվյալ ծովային ճանապարհը դասկանում է ոչ միայն բացառապես Ռուսաստանին, այլեւ ԱՄՆ-ին, ինչը այդ ուղին միջազգային դարձնելու նախադրյալներ է ստեղծում», ընդգծել է ֆաղաբագետը:

Թրամփի խորհրդական Լոուրենս Կադլունը հիշեցրել է, որ Գրենլանդիայի ձեռքբերման նկատմամբ հետաքրքրություն էին դրսևորել նաեւ ԱՄՆ-ի նախորդ վարչակազմերը: «Տարիներ առաջ Դարի Թրոմենը ցանկացել էր գնել Գրենլանդիան: Գրենլանդիան դասկանում է Դանիային: Դանիան դաշնակից է: Կղզին ռազմավարական դիրք է գրավում, եւ այնտեղ շատ են արժեքավոր հանածոները»:

Զաղաբագետ Դմիտրի Դոբրինցկին արձանագրում է, որ Թրամփը իր որոշմամբ փորձում է հակադրվել Չինաստանին, որը

արդեն բազմամիլիարդանոց ներդրումներ է կատարել Գրենլանդիայում: Այնտեղ կան Չինաստանի մասնակցությամբ շահագործվող ուրանի հանքավայր, օդանավակայաններ եւ գործարաններ, իսկ Պեկինի համար դա շատ կարեւոր է. նա ուզում է այդտեղով ելք ունենալ դեղի Արկսիկա:

Դոբրինցկին նաեւ նշել է Գրենլանդիայի կարեւորությունը Գրենլանդիայի ծովային ճանապարհի համաձայնում, որը վերջին սարիներին ավելի ու ավելի մեծ նշանակություն է ստանում: «Դա կաղված է Արկսիկայի լուրջաբանական կարեւորությունը հետ, քանի որ Գրենլանդիայի ծովային ճանապարհի մի կողմում գտնվում է Ալյասկան, իսկ մյուս կողմում ի հայտ է գալիս Գրենլանդիան որդես վերահսկիչ անցակետ: Դա ցույց է տալիս, որ սվյալ ծովային ճանապարհը դասկանում է ոչ միայն բացառապես Ռուսաստանին, այլեւ ԱՄՆ-ին, ինչը այդ ուղին միջազգային դարձնելու նախադրյալներ է ստեղծում», ընդգծել է ֆաղաբագետը:

ԱՐԵՎԻԿ ԲԵՇԵՅԱՆ

Խմբ. կողմից. Գրենլանդիան գնելու նախագահ Թրամփի հետաքրքրությունը շուրջ Կրենլի կարծիքը իմանալու համար լրագրողների հարցին շատ սրամիտ դասախան է սվել ՌԴ նախագահի խոսնակ Դմիտրի Պետկովը՝ «Նման շոփիմներով Կրենլը չի զբաղվում»: Անուշտ լրագրողները չեն հիշեցրել, որ հենց Կրենլն էր, 141 տարի առաջ, Ալյասկան վաճառել Մ. Նախանգներին:

Թրամփը խաղ է սկսում Ռոհանիի հետ

ԱՄՆ նախագահ Դոնալդ Թրամփը անչափ յուրօրինակ ֆայլ է կատարել: Նա հայտարարել է, որ գոյություն ունի Իրանի նախագահ Դասան Ռոհանիի հետ առաջիկա շաբաթներին հանդիպում ունենալու հիմնալի հնարավորություն, որդեսգի ֆինանսկի Իրանի միջուկային ծրագրի սահմանափակման հարցը:

«Չանդիդումը կարող է սեղի ունենալ դայմանով, որ Իրանը նոր բարդությունների առիթ չստանա արտերկրում իր հարձակումներով», նշել է Թրամփը: Այս կաղակցությամբ DW-ն հաղորդում է, որ Ֆրանսիայի նախագահ Էմանյուել Մակրոնը հեռախոսազրույց է ունեցել Դասան Ռոհանիի հետ: Վերջինս ասել է, որ դասրաս է հանդիպում ունենալ ամեն մի ֆաղաբական դեկավարի հետ, եթե հանդիպումը բխի իր երկրիկ շահերից:

Կուբյան հետ: ԱՄՆ նախագահ Դոնալդ Թրամփը դեմ չի եղել Զարիֆի ներկայությունը, քանի որ դա նախադես համաձայնեցված է եղել նախագահ Էմանյուել Մակրոնի հետ: Սակայն ԱՄՆ նախագահը հրաժարվել է հանդիպում ունենալ Զարիֆի հետ՝ հայտարարելով, որ բանակցությունների ժամանակը դեռ չի եկել: Սա առաջինն է:

Մական դիվանագիտության անդրկուլիսյան քաղաքաձերը կարելի է արդյոք հաջողված համարել եւ դրանք չեն թուլացնում Իրանի դիրքերը, որի մաներելու հնարավորությունները սահմանափակվել են: Թրամփը կարող է խաղ սկսել Ռոհանիի հետ: Նրա խոսքերով, հանդիպումը հնարավոր է, եթե լինեն համադասախան հանգամանքներ: Բայց ինչպիսի՞ հանգամանքներ: Մի կողմից, Իրանի նկատմամբ ԱՄՆ-ի դասժամիջոցների ֆաղաբականությունը հանգեցնում է իրանական հասարակության սոցիալ-ֆաղաբական համախմբմանը, իսկ մյուս կողմից՝ այնտեղ սրվում է ներաղաբական դայֆարը: Իրանի անվանագու-

թյան խորհրդի ֆարսուղար Ալի Համիսանին օրերս հայտարարեց, որ իրանական միջուկային ծրագրի վերաբերյալ համաձայնագրի ստորագրումը սխալմունք է եղել, եւ որ ինքը համամիտ է իրանցիների կարծիքին:

Ֆրանսիայի Բիարից ֆաղաբում Մեծ յոթնյակի հանդիպման օրերին «անսղաստիկորեն» այնտեղ է ժամանել Իրանի արագործնախարար Մուհամմադ Զավադ Զարիֆը: Նախօրերին Իրանի արագործնախարարության ներկայացուցիչը դարգաբանել էր, որ Զարիֆը Բիարից կժամանի իր ֆրանսիացի դաշնակից ժամ-Իվ Լե Դրիանի հրավերով, սակայն մտադիր չէ հանդիպում ունենալ ամերիկյան դասվիրա-

Երկրորդ, Վաշինգտոնը հայտարարել է, որ Թեհրանը դասրաս է իր միջուկային ծրագրի վերաբերյալ նոր համաձայնագրի ստորագրմանն ուղղված բանակցությունների անցկացմանը: Բայց գլխավորն այն է, որ ամերիկացիների «սուղողական» դիվա-

նազիտության արդյունքները այն հանգամանքն են ստեղծում, որ Իրանի նկատմամբ դասժամիջոցների ֆաղաբականությունը որոշակի արդյունքներ է տալիս: Եվ երրորդ, ԱՄՆ-ը մտադիր է ասիժանաբար խաղից դուրս բերել Զարիֆին, որը լարված հարաբերությունների մեջ է ԱՄՆ դեֆարսուղար Մայլ Դոնդեյոյի հետ, ինչպես նաեւ իրնթացս հրաժարվել Մակրոնի միջնորդական ծառայություններից, որը իրանական գործողության հաջողության դեղմուն կկարողանար ամրադղել սեփական դիրքերը՝ դառնալով Եվրոպայի նոր առաջնորդ:

Ավելի վաղ, The Wall Street Journal թերթը ենթադրություն էր արել, որ Թրամփը, իրանական միջուկային ծրագիրը իբրեւ դասրակ օգտագործելով կարող է հանդես գալ առաջարկությունների փաթեթով, որոնք Թեհրանին որոշակի աշխարհաղաբական արճնություններ կրամադրեին Մոսկվայի եւ Անկարայի հետ կաղերի թուլացման դիմաց:

ԱՐԵՎԻԿ ԲԵՇԵՅԱՆ

Համարձակություն եւ նվիրվածություն Մրճարանատեր Կրեյկ Կերկերյանի հաջողության բաղադրասուները

«Ինձ համար ճաշելու դաշտը մարդկանց հետ սեղանի շուրջ նստելն է եւ աշխույժ զրույցի բռնվելն է, ուրախ ժամանակ անցկացնելը: Տեսնել, թե ինչդեպ են մարդիկ իրենց օրն սկսում «Սյոյ Սփուն» (Monsieur Spoon) սրճարանում, ուղղակի հրճվում է դաժանում, որովհետեւ հասկանում ես, որ սա ավելին է, քան սուկ բիզնես անելը: Սա մարդկանց ուրախությունն է լավ սրամաղորությունն է դարձնում», համոզված նշում է Բալիում (Ինդոնեզիա) 5 ֆրանսիական սրճարանների սեր Կրեյկ Կերկերյանը (Greg Gergerian), որին էլ այս անգամ բարձրանալու ներկայացնում ենք սուրբ, «AGBU INSIDER» հանդեսի՝ հյուրընկալությանը նվիրված համարից:

Տարբեր մասերում: Մեծացել է նաեւ սղասարկման ժամանակը: Հասարակության փոփոխ հաճախորդների համար կազմակերպվում է թխվածքներ դասընթացներ եւ հյուրընկալելու դասընթացներ: Անուշահասակ ցրանցում դժվարություններ եղել են: Կերկերյանը հիշում է, թե ինչդեպ հեծանվով հյուրանոցների «Շեֆ» խոհարարներին եւ լողափններում հանգստացողներին ներկայացնում էր իր առաջին արտադրանքը եւ փորձում համոզել, որ ուրակը գերազանց է: Իսկ զարմիկը զբաղված էր սեղանակալայնում ու նյութաբաղադրիչները փորձարկելու գործով: Հետո եկավ առաջին սրճարանի սեղանին ընկնելու դաժան: «Պես էր ուսումնասիրել սեղանի սովորությունը, համեմատել տարբեր երկրներից ժամանած զբոսաշրջիկների սովորությունների հետ, զսնել տարբերությունները եւ մասնագետ այնպիսի արտադրանք, որ բոլորին զոհացնի: Կարելու

Հակառակ այն հանգամանքին, որ երբեք էլ չէր զբաղվել սրճարանային բիզնեսով, Կերկերյանը յոթ տարի առաջ մտադրանում է Փարիզից սեղանակալայն Բալի, ինդոնեզիական (Մալայան) արժեքավոր կղզիներից՝ Ճավայի եւ Լոնթոկի միջուկ գտնվող այդ ցածր եւ միջին բարձրության հրաբխային լեռներով, խոնավ անհասարակներով հարուստ վայրը եւ այնտեղ ընթացող բիզնես սկսել, բացելով առաջին փարիզյան սրճարանը կղզում: Փարիզում նա ճարտարագիտություն էր ուսանել եւ աղա հաջողակ կարիերա ստեղծել բանկային բնագավառում: Բայց խոհանոցային ճաշատեսակների աշխարհը, որն իր մեջ ձեւավորվել էր փոքր տարածքում կապուչինո լիցիտիլի հայկական ավանդական հավաքույթների գործընթացներին, երբեք անտարբեր չէր թողել իրեն, եւ երբ առիթը ներկայանում է նյութական լավ փոխհատուցմամբ աշխատանքը թողնելու, նա իր զարմիկին՝ խոհանոցագետ տարագրող ավագ խոհարար Բաֆֆի Փափազյանին առաջարկում է ամբողջովին փոխել իրենց

կյանքի ընթացքը եւ սեղանակալայն Բալի՝ հարավարեւելյան Ասիա: «Ընկերներս ինձ խեղճ համարեցին, որ Փարիզում աղախով իմ կարիերան թողնում ու հացաբուլկեղենի առևտրով եմ ուզում զբաղվել անձանոթ Բալիում: Հայ լիցիտիլ օգնեց ինձ: Մեմ գիտեմ ինչդեպ հարաբերվել եւ աշխատել մարդկանց հետ աշխարհի ամենատարբեր մասերում: Բալին Ջակարտայի նման աշխույժ, եռուզեռային փողոցներից ցած է տարբերվում: Այն բնական գեղեցկության եւ հոգեկան խաղաղության անմոռանալի վայր է եւ հենց դրանով է զբաղվում զբոսաշրջիկներին: Մտածեցի, որ ֆրանսիական հացաբուլկեղենն ու թխվածքը (անտրաս կարագով դասարանված «ֆրասանն ու միլֆոյը») լավ հաջողություն կունենան այստեղ: Այդպես էլ եղավ: Մեմ հաճախորդներին առաջարկում էինք այն, ինչ դասարանում էր: Նրանց հաճախելիության կրկնապատկան էլ մեզ ոգետրում էր բարելավելու մեր առաջարկը», դասնում է Կրեյկը: Այժմ, յոթ տարի անց, «Սյոյ Սփուն-ը» զբոսաշրջիկների եւ սեղանակալայն ամենասիրած վայրերից է, եւ ցանցն ընդգրկում է արդեն հինգ սրճարաններ կղզու

սիրով ու նվիրվածությամբ կատարել է և՛ գործը: Դու ղեկավար է ինձ համոզված լինես, որ արժեքավոր մի բան ես առաջարկում, որ ուրիշ ոչ ոք չի կարող առաջարկել»,- նշում է Կրեյկը: Այդ բոլորին նա ավելացնում է իր հարաբերությունները հայ ընկերների հետ, երբ Փարիզում հաճախում է ՀԲԸՄ-ի հայերեն լեզվի դասընթացներին: «Մտերիկ սոցիալական մթնոլորտը մեծ ազդեցություն է ունեցել իմ կյանքում: Դասընթացների ժամանակ ձեռք բերած ընկերներն ինձ հետագայում ընդհարձակվել է հասնելով Եվրոպա, Մեծավոր Արևելք եւ Հայաստան»: Հայկական ժառանգությունը խոր արմատներ ունի նրանում: Տասնութ տարեկանում նա մտադրեցել է հիմնել «Diacconnect» խորագրով մի ծրագիր-հիմնադրամ, որը կողմնավորեց Հայաստանի երեխաներին անցկացնելու իրենց ամառային արձակուրդները ճամբարներում եւ կվերանորոգեց դպրոցական շենքերը: Այնուհետեւ նա ձեռնարկել է «The Roots» (Արմատներ) անունով մշակութային կենտրոն-սրճարան բացել Սեփանակերտում, Արցախում, որտեղ շաբաթական երեք օր հասնել երաժշտական, սպորտային եւ ձեռքի աշխատանքների հմտությունների զարգացման միջոցառումներ են կազմակերպվում երեխաների համար: Իսկ մեծերի համար դասընթացներ կազմակերպվում են ցուցահանդեսներ եւ համերգներ: Չնայած «The Roots-ը» ընդամենը մեկ տարի է, ինչ գործում է, այն արդեն հայտնի է դարձել սեղանակալայն ժամանակ, եւ Կերկերյանն այժմ մտածում է ընդարձակել իր գործունեությունը նաեւ Արցախում: «Մտածում եմ, զուգեք, զբաղվել նաեւ մեղվաբուծությամբ: Այստեղ հրաշալի մեղր կա, որի մշակումը կարելի է զարգացնել եւ նորանոր աշխատանքներ ստեղծել սեղանակալայնի համար», համոզված է նա: Հաջողություն մաղթենք նրան:

Թեյան մշակութային միության Նուբար Բերբերյանի անվան ամենամյա մրցանակաբաշխություն

Մշակութային, լրագրող, հասարակական-կուսակցական գործիչ եւ ՌԱԿ բազմաթիվ դասընթացների շուրջ կենդանի խմբագիր Նուբար Բերբերյանի անվան ամենամյա մրցանակաբաշխությանը դիմելու մեկնարկը սկսված է: «Նուբար Բերբերյան» մրցանակը սկսվում է հայկական ծագում ունեցող ուսանողներին, որոնք մասնագիտանում են միջազգային իրավունքի կամ ֆառագիտության մեջ: Մրցանակաբաշխությունը սահմանվել է մշակութային կյանքի համաձայն, իսկ Բերբերյանը կյանքից հեռացել է 2016 թ. նոյեմբերի 23-ին 94 տարեկան հասակում:

Մրցանակաբաշխությանը մասնակցելու դրույթներն են՝

- 1) Կարող են մասնակցել ուսումնական հաստատությունների՝ հայկական ծագում ունեցող ուսանողները, որոնք գլխավորապես մասնագիտացած են կամ միջազգային իրավունքի, կամ ֆառագիտության մեջ:
- 2) Դիմորդը ղեկավար է ամբողջական դրույթով ներգրավված լինի ողջ աշխարհի հավասարազրկված ֆուլթայմերի կամ համալսարանների բակալավրիատի կամ աստիճանատարի ծրագրերում:
- 3) Դիմորդը ղեկավար է ներկայացնի ողջ սեղանակալայնը, որը սահմանված է դիմումի ձեռնամարկով:
- 4) Դիմորդը ղեկավար է ներկայացնի ֆուլթայմերի կամ համալսարանի ֆառագիտության հավասարազրի դասընթացը:
- 5) Դիմորդը ղեկավար է ներկայացնի լուսանկար:
- 6) Դիմումի ձեռք հնարավոր է ստանալ՝ Tcadirector@Aol.com էլեկտրոնային փոստին ուղարկելով նամակի միջոցով:
- 7) Դիմորդները ղեկավար է դիմումները ներկայացնել էլեկտրոնային տարբերակով՝ ուղարկելով Tcadirector@Aol.com հասցեով, իսկ թղթային դիմումները՝ հետեւյալ հասցեով՝ Tekeyan Cultural Association Dr. Nubar Berberian Trust Fund 755 Mount Auburn Street Watertown, MA 02472 USA Նախընտրելի է էլեկտրոնային փոստով ուղարկված դիմումը:
- 8) Հայտերի ընդունման վերջնականապես 2019 թվականի սեպտեմբերի 15-ն է:
- 9) Դիմումագրամի վարչականներն ու կառավարիչները 2019 թ. հոկտեմբերին կվերադառնան որակավորված հաղթողների օգտին՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուր դիմումատուի ներկայացրած դիմումը:
- 10) Հաղթողը կամ հաղթողները կստանան իրենց մրցանակները 2019 թ. նոյեմբերին:
- 11) Հաղթողները իրավասու չեն կրկին դիմելու մրցանակի համար:

Ուղեբերան, Մասաչուսեթս, ԱՄՆ

Լույս սեռավ ՍԵՐԳԵՅ ՉԱԼՍՅԱՆԻ

«Մալուսրո»
վեղը
Խմբագիր՝ Ռուբիկ Էլոյան,
հրատ. Էդիթ Պրինս, 200 էջ,
Երևան, 2019:

Գրախոսությունը՝ «Ազգ»-ի հաջորդ համարում:

«Ազգ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հասարակության ԻԸ Տարի
Դիմումագիր եւ հասարակիչ
«ԹԵԹԵՅԱՆ ՓՈՒԼԿԻՇԿ» ՍՊԸ
Երևան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈՒ ԱՆԻՏՅԱՆԻ հեռ. 060 271117
Հավատարմագրող (զովագր) հեռ. 582960
Շտաբային լրատվական ծառայություն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով ամբողջական թե՛ մասնակի արտատպումները ստացվում են միջոցով, ռադիոհեռու-ստեղծություններ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրառում համաձայնության խոսքի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի:
Նիւթերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձնում:
Գ առաջիկա յոթուներեղ զովագրային են, որոնց բովանդակությունը համար խմբագրությունը դասարանականություն չի կրում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 32(443)
30 ՕԳՈՍՏՈՍ
2019

Հասնիկ Սեյմուր

Հայ շեֆարդի ընկերության երրորդ միջազգային գիսաժողովը՝ «Շեֆարդը արեւելքի եւ արեւմուտքի խաչմերուկներում» խորագրով, նվիրված էր հայ մեծանուն դերասան, բեմադրիչ եւ գրող Վահրամ Փափազյանի ծննդյան 130 եւ մահվան 50-ամյակներին: Այն տեղի ունեցավ հուլիսի 14-ին եւ 15-ին՝ Վենետիկի հանրահայտ Մուրաս-Ռաֆայելյան վարժարանում՝ գերադասաբար Լեւոն Ջեֆիեան Արեւմտահայաստանի եւ միջին արեւելքի միաբանության աջակցությամբ: Գիսաժողովին մասնակցեցին շուրջ 30 շեֆարդագետներ, թարգմանիչներ, դասախոսներ եւ թատերագետներ՝ Մեծ Բրիտանիայից, ԱՄՆ-ից, Հունաստանից, Կիպրոսից, Հունգարիայից, Շվեդիայից, Ֆրանսիայից, Լեհաստանից, Սերբիայից, Արգենտինայից, Բրազիլիայից, Հնդկաստանից, Զիմբաբուեից եւ այլ երկրներից:

Ինչպես հայտնի է, Վենետիկը առանձնահատուկ դեր է խաղացել հայ մշակույթի եւ հոգեւոր գոյապահպանման համար, որտեղ Միջինարևելյան միաբանությունը հաստատվել է ավելի քան երեք հարյուր տարի առաջ՝ Ս.Ղազար կղզում, 1717 թվականին: Վենետիկի մեկ այլ հայկական ժամադրավայրն է Մուրաս-Ռափայելյան վարժարանը, որ գտնվում է սասնյոթերոզ դարի Ջեմոբիո շենքի տակ: Այն հիմնադրվել էր դեռեւս 1836-ին՝ ըստ հնդկահայ ազգանվեր բարերարների՝ Սամուել Մուրասի եւ Էդուարդ Ռաֆայելի (նրա փեսան) կողմից, ստանձնված Միջինարևելյան հայրերի խնամքին: Այս եզակի կարեւորություն ունեցող վարժարանը շուրջ 150 տարի շարունակաբար կրթեց սասնյակ սերունդներ եւ նշանավոր հայորդիներ: Նրանցից մեկն էր հայ մեծահամբավ դերասան եւ բեմադրիչ Վահրամ Փափազյանը, ով այստեղ ուսանել էր 1900-ականներին: Ինչ վերաբերում է Շեֆարդի ստեղծագործություններին, ապա Խաչիկ եւ հասկադեան Վենետիկը ներգնչանքի աղբյուրներն էին, ինչպես օրինակ «Օթելլո» եւ «Վենետիկի վաճառականը» թատերգությունները, որոնք մասամբ կամ ամբողջովին տեղի են ունենում Վերածնունդի այս օրրանում:

Ըստ հայ շեֆարդի ընկերության ավանդույթի, գիսաժողովի առաջին օրը հասկացված էր մշակութային այցելությունների՝ Վենետիկի հայկական եւ շեֆարդի խաչմերուկ վենետիկաբանական թատերախմբի ուղեկցությամբ: Գիսաժողովի մասնակիցների համար կազմվել էր հետաքրքիր ծրագիր. առավոտյան հյուրերն այցելեցին Կիլիկիայի հայ թագավորության եւ Կիպրոսի թագուհու՝ Զաթերինա Զորնարոյի գերեզմանը իտալական Ս. Սալվատոր եկեղեցում: Այնուհետեւ շեֆարդագետները խոսեցին Վահրամ Փափազյանի մասին: Առավոտյան հարցազրույցից հետո, Վահրամ Փափազյանի մասին խոսեցին Վահրամ Փափազյանի մասին: Առավոտյան հարցազրույցից հետո, Վահրամ Փափազյանի մասին խոսեցին Վահրամ Փափազյանի մասին:

ների խումբը ճանապարհվեց դեպի ֆաղափի հնագույն հայոց եկեղեցին՝ Ս.Խաչը (13-րդ դար), ինչպես նաեւ կանգ առավ հայ առաջին վաճառականի սլացիկ դրակի առջեւ՝ ֆաղափ կենտրոնում: Առավոտյան դրոշմից 500-ամյա Գեթյուն, որտեղ Շեֆարդի հրեան Շայրոկը, բնակվում էր իր մեկուսացված համայնքի հետ: Նույն օրը՝ կեսօրից հետո, գիսաժողովի մասնակիցներն այցելեցին Ս. Ղազար կղզին, որտեղ հայր Համազասպի ուղեկցությամբ հյուրերը ծանոթացան միջինարևելյան հոգեւոր եւ դասական անցյալին, ընթացիկներին կղզու թանգարանի համալիրին եւ հայ արվեստի հազվագյուտ մասունքներին՝ Կալկաթայի ձեռագրերից մինչեւ հինավուրց Եգիպտոսի մուսիկան, միջնադարյան մասյաններից մինչեւ Հայոց Մեծ

նվիրված առաջին աշխատությունները սկսած 1830-ականներից: Հայր Սեթրը նաեւ հիշեցրեց, որ այստեղ 1864 թվին առաջին անգամ հայերն լեզվով՝ գրաբարով, Շեֆարդ էր բեմադրվում:

գաղութին: Գիսաժողովի առավոտյան բաժնում հաջորդաբար ելույթ ունեցան Պլենար զեկուցողները՝ Տարբեր երկրամասերից: Անգլիացի թատերագետ Թորնթոնը:

Զանգի այս ամերիկյան թատերախմբի զեկուցողական դեկլարացիան ծագումով Վրաստանից են, ապա բնավ զարմանալի չէ, որ նրանց «անխոս» բեմադրությունները համեմատված են վրացական ազգային երգ ու դրամայի, նույնպես թատերախմբի:

Գիսաժողովի վերջին Պլենար զեկուցողն էր բանաստեղծ, գրող եւ եվրոպական գրականության դոկտոր Հենրիկ Էդուարդը՝ Հայաստանից: Դոկտոր Էդուարդի հայերեն զեկուցումը «Վերածնունդի գողգոթան. Դանթե, Շեֆարդ» խորագրով (թարգմ. Հ.Սեյմուրի) ամփոփեց իր բազմամյա մտածողություններն ու գրական-փիլիսոփայական ուսումնասիրությունը՝ նվիրված Դանթեի եւ Շեֆարդի զեկուցողական արժեքներին եւ գրական ազդեցություններին: Ի դեպ, Վենետիկում

Շեֆարդյան գիսաժողով վենետիկում Վահրամ Փափազյանի հետերով

եղեռնին ձուլված կերպարվեստի նմուշներ: Հուլիսի սասնիկոսի գիսաժողովի աշխատանքը սկսվեց Մուրաս-Ռաֆայել վարժարանի Ջեմոբիո տաղավարի մեծ Հայելադաս սրահում: Հայ շեֆարդի ընկերության հիմնադիր Հասնիկ Սեյմուրի հակիրճ ողջույնի խոսքից հետո՝ միաբանությունից հայր Սեթրը ներկայացրեց միջինարևելյան Շեֆարդի

մարդկել միջինարևելյան հայրերի նախաձեռնությամբ. հանձարեղ անգլիացու ծննդյան 300-ամյակի կադրությամբ «Մակբեթ» ողբերգության կրճատված փոխադրությունը ներկայացվեց՝ հայ ուսանողների մասնակցությամբ: Այնուհետեւ վենետիկաբանական լրագրող Ավետիս Հաջյանը անդրադարձավ հայերի եւ Իտալիայի դասական կադրերին եւ այժմյան հայ

ուր Փիթր Բիլինգհամը իր ելույթում համեմատեց Էդուարդ Բոնդի «Բիմոզ» եւ Շեֆարդի «Վենետիկի վաճառականը» թատերգությունները՝ մարտիկոսի գաղափարական որիզմայով: ԱՄՆ-ից շեֆարդագետ Հելլա Զավանախը մասնակիցներին ծանոթացրեց «Կինթիկ» թատերի վերջերս բեմադրած Շեֆարդի մի ֆանի «իտալական» թատերգություններին:

կում անհնար էր դրոշմաբան Էդուարդի հետ որեւէ ժամի փողոց դուրս գալ՝ առանց բախվելու նրա նախկին ուսանողներին եւ երկրագուններին, ամենքը կարծախից ողջագործվում էին սիրելի դոկտորի հետ, որ ֆանի սերունդներ էր ոգեւորել եւ կրթել իր դասախոսություններով, որոնցից հայր, մտածող եւ մարդկային նկարագրով:

Վահրամ Փափազյանի վենետիկյան տարիներին եւ բեմադրված իտալական ակունքներին էր նվիրված Հասնիկ Սեյմուրի (Լոնդոնի Զուլին Մերի համալսարան) եւ Լուսիկ Հովակիմյանի (Երեւանի Պետական համալսարան) համատեղ զեկուցումը: Բուռն արհեստական խառնվածքով եւ ակնհայտ բեմական սյալներով օժտված դեռաշի Փափազյանը՝ Վենետիկի Մուրաս-Ռաֆայելյան վարժարանում երկու տարի չհարմարվելով միջինարևելյան խոսակցական դասընթացներին՝ ներդրումի միջինարևելյան հայրերի օժանդակությամբ ընդունվում է Միլանի զեկուցողական ակադեմիա՝ երեք տարի դերասանի վարժարանում եւ արվեստի դասընթացում ուսանելու: Այդ տարիներին երիտասարդ Փափազյանին առիթ է ընձեռնվում օրագրային իտալացի վարժարաններ Գոցցիի, Նովելլիի, ինչպես նաեւ հռչակավոր Դուգիի թատերախմբի հետ՝ կենդանի եւ իրական թատերի դասեր ֆաղելու, որոնք ձեռնարկեցին հայ մեծանուն վարժարանի հետագա ինֆրաստիկ խաղաղաձ ու անկրկնելի բեմադրությունը:

Ընդմիջումից հետո, ըստ թեմաների կազմված խմբերը ներկայացրեցին իրենց հոդվածները:

Վենետիկում հայ շեֆարդի ընկերության երրորդ միջազգային գիսաժողովը մեզ համար կարեւոր էր ոչ միայն նրանով, որ լավեցին բազմաթիվ նոր եւ հետաքրքիր զեկուցումներ մեծ դրամատուրգի ստեղծագործությունների շարքեր հարցերի շուրջ, այլ որ արհաստիանցի գիսնականները հնարավորություն ստացան ծանոթանալու հայ մշակույթին. նախ՝ որ գիսաժողովը տեղի ունեցավ Մուրաս-Ռաֆայելյան վարժարանում (որն ակադեմիա, իբրեւ վարժարան այլեւս չի աշխատում), եւ ապա՝ գիսաժողովի ողջ կազմը (աշխարհի շարքեր կողմերից ժամանած մի ֆանի սասնյակ ճանաչված մասնագետներ) եղան Սուրբ Ղազար կղզում արդեն երեք հարյուր տարուց ավելի հաստատված Միջինարևելյան միաբանությունում, որը ցնցող տղամարդկային գործեց նրանց վրա: Արհաստիանցի հյուրերն աղոթաբար եղան այն հրաշքից, որի ականատեսը եղան Սուրբ Ղազար կղզում, այն ակնառու փաստից, թե ինչպես նախկին բորոսների կղզին, մահվան եւ ողբերգության այդ շխուր վայրը, մի խումբ անձնավեր եւ սուր մարդկանց կողմից, ինչպիսին էին Միջինարևելյան Սեթրայանցի եւ նրա հետեւորդ-աշակերտներն, այդ ամենը վերածեցին հոգեւոր-ինտելեկտուալ կենտրոնի, մտածող եղանի: Հյուրերի համար հայ շեֆարդի ընկերության Վենետիկի գիսաժողովը վերածվեց հայ մշակույթին նվիրված յուրօրինակ տոնի, այդ մասին նրանք դեռ ղեկ է գրեցին եւ խոսեցին իրենց երկրներում, այն ինչն այժմ այդքան անհրաժեշտ է մեր դասընթացում, մշակույթի եւ ողջ Հայ դասի համար ընդհանրապես:

Հենրիկ ԷԴՈՅԱՆ

Արեւի ԲԱՆՉԻՆՅԱԼ

«Թասրոնի ամենադայժար մարդկանցից մեկը»

Դեյվիդ Շեդիսոն (1927-2019)

Հուլիսի 18-ին, Լոս Անջելեսում զսնվող իր սանը 92 տարեկան հասակում վախճանվել է ամերիկյան թասրոնի, կինոյի եւ հեռատեսիլի հայազգի վեներան դերասան Դեյվիդ (Ալ) Շեդիսոնը: Նրա կինոյի եւ հեռատեսիլի ֆիլմագրությունը կազմում է 94 ամուն...

«Ես ծնյալ Ալբերտ Դեյվիդ Շեդիսոն եմ: Պապս, մինչեւ իմ ծնվելը, ձեռնադրվել է այդ անունը Շեդիսոն ազգանունից», - պատմել է դերասանը: Նրա արմատները Շառլին-Գարաիսարից եւ Խարբերից են: Շեդիսոնի մեծ հոր՝ Հարոլդի Շեդիսոնի երեք որդիները Երկրորդ աշխարհային ժամանակ ծառայել են ամերիկյան բանակում: Կրտսերի՝ գոհարավաճառ Արա (Ալբերտ) Շեդիսոնի (1895-1977) ու Ռոզ Պոլոյանի (երկուսն էլ՝ ՅՔԸՄ ակտիվիստներ) ընտանիքում էլ 1927-ի մայիսի 20-ին, Փոփոխման ամսաբանի է եկել աղաքա դերասան Դեյվիդ Շեդիսոնը: Մանկուց զբաղվել է ստորսով: Դեռ հինգ տարեկանում որոշել է դառնալ դերասան եւ ոչ «կոլոյր կամ բեյսբոլիս կամ նման մի բան: Ես ցանկանում էի հենց դերասան դառնալ, իսկ ընտանիքս թվում էր, թե ինձ հետ մի բան կարգին չէ», - հետագայում խոստովանել է Շեդիսոնը: Նա նշել է, որ իր դերասանական սաղանդը ժառանգել է Տասից՝ Պոլլեցի Սերմա Բոյաջյան-Շեդիսոնից, որը խուսափելով մի թուր պատերազմի լուրջ սիրահետումներից՝ մեկնել է Փարիզ եւ այնտեղ աչի ընկել հայկական թատերական ներկայացումներում...

Երեք տարի ծննդավայրի Բրուքլին համալսարանի ֆուտբոլի և սպորտի 16-ամյա Դեյվիդը թողել է ծնողական հանգստավետ բնակարանը եւ մեկնել Նյու Յորք, թատերադաս է ուսանել Տեդի «Նեյթրոն» թատրոնում՝ աշակերտելով դերասանուհի Յուլիա Յազեմին: Միաժամանակ, գոյությունը դադարեցրելու համար, Դեյվիդը ստիպված է եղել ծա-

ռայել «Ուոլդորֆ» հյուրանոցում, արժաթեղանակներ փայլեցնել, լինել ռադիոյի խոսնակ, մինչեւ իսկ՝ արյան դոնոր: 1956 թ. «Ֆեմինա» թատրոնում Բեյլանի դերով հանդես է եկել անգլիացի ակադեմիկոս դերասան Մայք Բեդդերթի բեմադրած Տուրգենևի «Մի ամիս գյուղում» վեպի բեմադրության մեջ: Այս դերակատարման համար մրցանակ է ստացել՝ առաջինը ճանաչվելով 200 դերասանների մեջ: Շուտով Լիյան Շեդիսոնի «Անանային այգիներ» օրհանում հանդես է եկել հռչակավոր Ֆրեդերիկ Մարշի կողմից, որը բարձր է գնահատել կրտսեր խաղընկերոջ արտասովոր կարողությունները՝ նրան անվանելով «թասրոնի ամենադայժար մարդկանցից մեկը»: Այս դերակատարումն էլ նշանավորվել է «Բարթեր» թատերական մրցանակով:

Բարձրաստիճանի, աշխատանքային, բաց սրճագույն աչքերով, գեղադեմ Դեյվիդ Շեդիսոնը կինո է մուտք գործել 1957-ին՝ «Թեմանիս ներբուր»-ը՝ ժառանգելով: Պայմանագիր կնքելով «Զասմերոյ դար Ֆոնս» կինոընկերության հետ՝ Էլյանի երեւոյց է Կուրս Նյույորքի «Ճանճը» (1958), Ջեյմի (Ջորջ Շերմանի «Ռոբին Հուդի որդին», 1959), Էդ Մալլոու (Իրվին Ալեյնի «Կորուսյալ աշխարհ», 1960), Դեյվիդ Չեքիլի (Ռաուլ Ուալտի «Ճոկայիններ, առաջ», 1961), Փիլիպոսի (Սեսիլ Բ. դե Միլի «Երբեք չեմ քայտնալնում ամենամեծ թատրոնում», 1965) եւ այլ դերերով: Սկզբնապես հանդես է եկել Ալ Շեդիսոն անվամբ: Հետագայում, երբ նա արդեն զբվել է Դեյվիդ անունով, մի զվարճալի դեմք է Տեդի ունե-

ցել: Մի փոքր նրան նամակով հարցրել է, թե Դեյվիդն արդյոք Ալ Շեդիսոնի ազգանունը չէ՞ միաժամանակ հարկ համարելով նշել, որ թեւեւ Դեյվիդ Շեդիսոնը լավ է նայվում, սակայն Ալ Շեդիսոնն ավելի լավ դերասան է...

Դեյվիդ Շեդիսոնը նկարահանվել է նաեւ Ջեյմս Բոնոյի մասին դասնող կինոֆիլմերում՝ Գայ Համիլթոնի «Արդի, եւ թող մեռնեն» (1973), Էնրիոյ Վ. Միլզեմի «Չավթում Հյուսիսային ծովում» (1980) եւ այլն: Շեդիսոնի մարմնավորած հերոսներին կարող ենք հանդիպել նաեւ մի շարք ամերիկյան եւ անգլիական հեռուստաֆիլմերում (Բոբ Սթիվենսի «Հինգ մաս», «Ուղեւորություն ծովի խորք», «Եսթլը, Ռոթը եւ Ջեմիֆերը», «Ջեմի Դոլանի սերերը», «Թագուհու արկածները» եւ այլն): Բազմաթիվ դերեր է կատարել նաեւ հեռուստաշարերում եւ թատրոնում (Թեմեսի Ուիլյամսի «Ամառ եւ ծով», Նիլ Սայմոնի «Երկրորդ գլուխ» եւ այլն): 1991-1996 թթ. նա եղել է «Ուրիշ աշխարհ» հեռուստաթրեթոնի դերակատար: Թատրոնում նրա վերջին դերակատարումներն էին՝ Լոս Անջելեսում ներկայացված «Հասնիկի բույր» (2006), «Զեռի Վանյա» Օ2008), «Բալի այգին» (2009) եւ «Ամուսնական խաղ» (2016) թատերախաղերում:

Դեյվիդ Շեդիսոնը զբաղվել է շարքեր մարզաձեւերով (ձիարձակ, լող, դահուկ, թենիս), սիրել է հավաքել հին ձեռագրեր: Դերասանն ամուսն էր անցրել ամերիկահայ կյանքից: Նա եղել է ՅՔԸՄ անդամ, 1980-ին մասնակցել է «Լու Գրանս» հեռուստաժառանգի «Ուսուցողության կենտրոնում հայերն են» մասում:

Դերասանը որոշ ժամանակ սիրային կապի մեջ է եղել կինոասուր Գարի Զուլիերի դուստր՝ դերասանուհի Մարիա Զուլիերի հետ: Սակայն Դեյվիդ Շեդիսոնն ի վերջո ամուսնացել է Բրիջեթ Ֆելիսիթի Մորիի հետ եւ ունեցել երկու դուստր: Նրա երկրորդ դուստրը՝ Սիրենա Ռոզը, ծնված 1974-ին, մկրվել է հայկական եկեղեցում՝ Սիրանույշ անվամբ (կնքահայրը եղել է հայազգի դերասան Մայք Զանդրոզը): Իսկ ավագ դուստրը՝ Ալեքսանդրա Մերի Շեդիսոնը (ծնված 1969-ին), գնացել է հոր ճանադարով, նկարահանվել մի շարք ֆիլմերում, սակայն ավելի հայտնի է որդեսու իրավունյան նշանավոր կինոդերասանուհի Ջորջ Ֆոսթերի հետ կնքած իր ամուսնությամբ...

«Գրանիտե մարդիկ» ֆիլմի երկրորդ շունչը

1940-ի մարտիկները, որոնցից 4-ը հայեր են

«Հրաշալի է, որ «Men of Granite» (Գրանիտե մարդիկ, կամ գրանիտիցները) ծրագիրը վերածարծվում է, այն էլ **Արթուր Սարգսյանի** նման կայացած որոյուսերի ջանքերի շնորհիվ: Ուրախ եմ, որ նա հետաքրքրված է դրանով եւ ցանկանում է ֆիլմի վերածել այն՝ երկրորդ շունչ հաղորդելով այդ նախագիծին, նշել է Միլոսլավից (ԱՄՆ) երկարա-

մյա ստորաշին մեկնաբան եւ նույն խորագիրը կրող, 2007-ին հրատարակված գրքի հեղինակ **Դեն Մանոյանը**:

Գրին է ֆիլմին անդրադարձել է լրագրող **Թեո Տեյջը** Իլինոյսի Մահանգի (ԱՄՆ) Գրանիտ Սիթի քաղաքից, գրելով, որ 1940 թվին այդ քաղաքի «Գրանիտ քաղաքի մարտիկները» անունը կրող զորանքի բասկետբոլի խումբը 29-5 հաշվով հաղթելով «Յեթին» թիմին դարձել է չեմպիոն:

Գիրքը, եւ աղաքա ֆիլմը զուտ ստորաշին մեկնաբանություն չէ, այլ ընդհանրապես ամենաարթը բնագավառներում մարտահրավերները հաղթահարելու, կամի սեր մարդկանց մասին է, որոնք չեն հուսահատվում եւ արունակում են դադարել մինչեւ վերջ: Այդ թիմում ընդգրկված են եղել հունգարացիներ, հայեր, հարավսլավացիներ եւ մակեդոնացիներ, որոնք մեծացել են Մահանգի «Լինկոլն Փլեյս» կոչված արվարձանում: Նրանց «սխալմամբ» օրինակելի էր եւ ամժամանցելի: Ցանկալի էր, որ ֆիլմի վերածվի, որդեսուի հաջորդող սերունդները ինչ-որ բան սովորեն նրանցից:

Տեյջը գրում է, որ գիրքը ֆիլմի վերածելու գաղափարը նոր չէ: «Սա երկրորդ փորձն է: Առաջինը նախատեսված էր սկսել 2015-ին, երբ Միլոսլավից բարեբար Ալբերտ Նիկոլասը 1.3 միլ. դոլար հասկացրեց որոյուսեր Վալերի Սկզաֆրիին՝ սկսելու նկարահանումները: Բայց Նիկոլասը վախճանվեց 2016-ին եւ ֆինանսական հետագա դժվարությունների դասճառով նկարահանումները դադարեցվեցին եւ սկսվեցին բյուջեի սխալ կառավարման վերաբերյալ դատական հետախույզումները: Այժմ հույս ունեմ, որ զսնվել է ճիշտ որոյուսերը, եւ մոտ 6 ամսից մեմ կունենանք հիանալի մի ֆիլմ:

Սարգսյանը հոլիվուդյան 17 հաջողված ֆիլմերի (ներառյալ Ջեյմի Զանի եւ Զրիա Տակերի մասնակցությամբ «Rush Hour» շարքի ֆիլմերի) որոյուսերն է: Նա աստ շաղանդավոր է», եզրակացնում է հոլիվուդի հեղինակը:

Շեքսպիրյան գիտաժողով վեներականում...

Առաջին բանախոսական հարթակը՝ «Շեքսպիրը եւ օտարականը» վերնագրով վարեց անգլիական Վերածնունդի մասնագետ որոճետուր **Լիզա Հոփինսը**, որի ընթացքում մնարկվեցին շարքեր երկրներում «Օթելլո»-ի եւ «Վենեսիկի վաճառական»-ի վերլուծումներն ու բեմադրությունները: Լիզա Հոփինսը համառոտ անդրադարձավ վեներականի Ջաթերիմա Զորնարոյի մասին իր հետազոտությանը, որն իր ամուսնու՝ Կիլիկիայի հայոց թագավորի մահից հետո օծվեց հայոց ինչոյես նաեւ Կիոյուսի թագուհի. դուս զեկուցողի, նրա որդեգրական ճակատագիրը հիշեցնում է նր Դեզդեմոնային, եւ Կլեոպատրային:

Հաջորդ լյեներա խումբը՝ որոճետուր **Ջեյ Սթենթոնի** (ԱՄՆ) գլխավորությամբ, մնարկեց Վենեսիկի միճը եւ ճճարտությունը Շեքսպիրյան թատերադրություններում:

Երրորդ լյեներա խումբը, նվիրված Շեքսպիրյան թագմանություններին, վարեց իռլանդացի **Շոնա Օ Բրայնը**: Վերջինս զեկուցեց դարակական սփյուռքի Շեքսպիրյան բեմադրությունների մասին: Նաեւ խոսք առան արգենտինացի թագմանիչ **Սիդեյ Սոնեզանիին**, ինչոյես նաեւ լեռ Շեքսպիրագես **Աննա Կոլվալչե-Պավլիկը**, որն անդրադարձավ Օթելլոյի բեմադրական խնդիրներին իր հայրենիքում, իսկ **Մարեկե Դոլեալը**, Շեքսպիրի ծննդավայր Սթեթվորդի գրադարանից, ծանոթացրեց Շեքսպիրյան թագմանությունների հարուստ հավաքածուին՝ 40-ից ավելի լեզուներով:

Գիտաժողովի չորրորդ խումբը՝ ամերիկացի որոճետուր **Ջայլ դի Ռոբերթոյի** ղեկավարությամբ մնարկեց գիտական հոլվածներ՝ «Շեքսպիրը եւ քաղաքականությունը» ընդհանուր թեմայով: Մասնակիցները մնարկեցին մի շարք արդիական հարցեր՝ քաղաքական գրամնությունից մինչեւ արագադեղի եւ ներգաղթի հին եւ նոր դրսետրումները, որոնք արժարծվել են Շեքսպիրի թատերադրություններում:

Վերջին հարթակի նյութն էր «Շեքսպիրը արվեստում»՝ Շեքսպիրագես **Ջեյնյա Ջեռզո-դուլի** (Հունաստան) ղեկավարությամբ, իսկ

զեկուցողներից **Մարկ Լա Ռուբին** (Միացյալ Նահանգներ) վերլուծեց Վերդիի «Օթելլո» օպերան՝ ճասնիներող դարի իսլավական հանդիսատեսի ճեսանկյունից: **Մարիա-Զլարա Գալերիի** (Բրազիլիա) զեկույցը փորձեց լուսաբանել որոշ փիլիսոփայական հարցադրումներ կապված Մայք Բեդդերթի «Վենեսիկի վաճառականը» (2004թ.) շարժանկարի հետ, որտեղ Շալլոկի դերակատարն է հանրահայտ Ալ Պաչինոն:

Գիտաժողովի ընդմիջմանը Կոմիսսաի ստեղծագործություններով ելույթ ունեցավ Շեքսպիրյան դաճնակահար **Ջոյա Կարադեսյանը**՝ կոմիսսայան ստեղծագործությունների կատարմամբ: Ի դեմք օտար մասնագետներն արդեն ծանոթացել էին Կոմիսսա վարդապետի կենսագրությանը եւ ճեսել նրա կիսանդրին՝ Ս. Ղազար կղզի այցելության ժամանակ:

Փակման խոսքում հայ Շեքսպիրյան ընկերության հիմնադիր Հասնիկ Սեյմոնը ընդգծեց, որ կազմակերպության նոյասակն է ոչ միայն միավորել հայ եւ օտարերկրյա Շեքսպիրագեսներին ամենամյա գիտաժողովներում, այլեւ վերջիններիս ծանոթացնել հայ Շեքսպիրյան եւ թատերադրությանը՝ հայրենիքում եւ սփյուռքի գաղթօջախներում, որոնց մեջ Վենեսիկը եզակի դասմա-մեակությամբ կարեւորություն ունի: Ընկերության կողմից Սեյմոնը Շեքսպիրյան թատերադրություն հայտնեց բոլոր մասնակիցներին եւ իր խորին երախտագիտությունն արտահայտեց միսթարյան հայրերին եւ հասկապես Լեոն արք. Ջեֆրյանին, ում Շեքսպիրը գիտաժողովն իրականություն դարձավ՝ երկու տարիների համատեղ ջանքերից հետո: Միսթարյանների «Բազմավեղ» դարբերականի (որն ի դեմք Եվրոպայի հնագույն դարբերականն է, որ արունակաբար հրատարակվում է 1846-ից առ այսօր) խմբագիր հայր **Սեռոբի** առաջարկով՝ գիտաժողովի հողվածները մոտ աղաքայում լույս կընծայվեն առանձին ժողովածուով, որը լավագույն հուճանվերը կլինի՝ Վենեսիկի հայկական եւ Շեքսպիրյան ամուսնույն օրերից: